JOHAN-
NES
DE
MUSI-
CA.

1281

ML
171
.G77

1281 Ph Mss
B 4.261

Class _____

Book _____

Russia

Joho ad fulgentium epum

2 Louis d'or.

Lammens

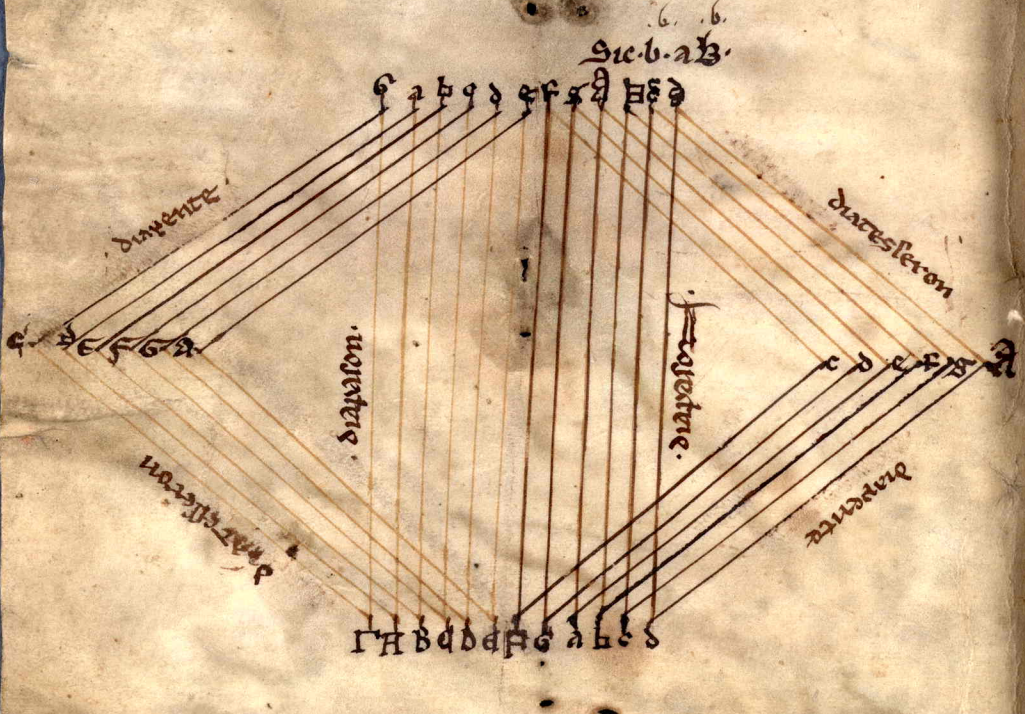

M L-7/f 56.

DE MVSICA IOAN[illegible] AD fulgentiu[illegible] [illegible] Boetiu[illegible]

Epla johis coronis ad fulgentiu[illegible] epm anglor[illegible]

1.G.

Dño ac patri suo uenerabili anglorum antisti-
ti fulgentio uiro scilicet ex re nomen
habenti. quippe qui ac prudentia pollet. et scitate
fulget. Johannes seruus seruorum dei. quicquid pater
filius. dñoque seruus. Cum me plurima atque diu-
sa uideres indagare studia. uni tamen arti uide-
licet musice precipue opam dare. de ipsa autem arte
me compellere cepisti. suadens uti ad doctrinam
et illuminationem minus eruditorum. aliquam inge-
nioli mei curarem emittere scintillulam. Quod
cum dubius trepidusque tamquam qui ad hoc implendum
haut quaquam mihi uidebar idoneus. refugerem. crebra
aures meas amonitione pulsabas. uisiculumque
illum uentatis doctor. et caritatis amator. semper mihi
instillabas. Sapientia occulta. et thesaurus
absconditus. que utilitas in utrisque. Ad hoc me
tibi respondentem. quod hebetis. et imbecillis essem
ingenii. tali obiectione compescebas. Quid ergo fili quod
dicis. Quid est inquam quod loqueris. Nonne ego te
boetii musicam. atque Widonis. nec tamen. et bernonis
si recte memini. legisse compari. Nonne. et ego
quanta sit tui facultas ingenii quam plurimis edi-
dici experimentis. adeo ut quid tui portare queant
humeri. et quid minime. nemo melius me. atque
indubitantius nouerit. Profecto non bona nec

Decem sunt cum prioribus

.X. s de tornois

MSS Ph 1281

recipienda te contra me rōe tueris. atq; si re-
ctius omnia ꝑpendere uelles. quo minus me monitusq;
meos seqrere. causā ñ haberes. Nā ut ex mar-
tiali. odone. Nockero quoꝝ tu libros ut pote
in hac arte ꝓbatissimoꝝ diligenter ꝑspexisse
diceris. sileā. de ꝑfatoꝝ uiroꝝ opusculis satis
aptas. ⁊ utiles legentibꝫ mo si uelles posses excipe
regulas. Unde ut hec una excusatio ꝓrsus cesset
āmoneo. cū etiā ut beatus gregorius dicit. vires
q̄s ipitia denegat. caritas sūministrat. His ergo di-
ctis ex timplo retusus. atq; ut uerius dicā tā po-
tenti cōpulsus iussione. opus qd mihi inuixeras
cōfidenter aggressus sū. Prudentioꝝ nāq; ⁊ ꝑ-
spicatioꝝ derisui subiacere malui. quā i tuā
indignationē si optēpare nollē. incidē. Pue-
rili qdē stilo usū me ꝓfiteor. uerūtamē quę
utiliora uidebantur ac magis necessaria ex alioꝝ
codicellis cōpendiose collegi. de meo etiā interdū ali-
qd addens igniculo. Placuit autē aliquātis libel-
lū capitulis distinguere. ut si qd lector inter cetera
auidius q̄sierit. citius hoc atq; facilius ꝑ ꝑmissas an-
notationes recipe ualeat. Tue ergo qd te suadente
īcepi. ⁊ dō opitulante ꝑfeci. offero clemētie. q̄te-
nus ꝑ te ꝓbetur. ⁊ ꝑ te corrigatur. atq; a uenenatis
detractoꝝ morsibꝫ tua auctoritate defendatur.

Qualiter q̄s ad musice disciplinā se aptare debeat. .i.

Incipiunt capitula

Que utilitas sit scire musicam. et quid distat inter
musicum et cantor; . ii.
Unde dicta sit musica. et a quo. et quomodo inuenta. . iii.
Qui sint instrumenta musici soni. . iiii.
De numero littarum et discretione earum. . v.
Qualiter mensurandum sit monocordum; . vi.
Unde dicatur monocordum. et ad quid sit utile. . vii.
Quot modi sint quibus melodia contexitur. . viii.
Quot sint uocum discrepantie. et de dyapason. . ix.
De modis quos abusiue tonos uocamus. . x.
De tenoribus modorum. et finalibus eorum. . xi.
De regulari cursu modorum atque licentia. . xii.
Super greca notarum uocabula expositio. . xiii.
Quid faciendum sit de cantu qui in proprio casu deficit. . xiiii.
Quod stultorum ignorantia sepe cantum deprauet. . xv.
Quod diuersi diuersis delectentur modis. usi sint . xvi.
De potentia musice. et quod primitus ea in romana ecclesia . xvii
Precepta de cantu componendo. . xviii.
Que sit optima modulandi forma . xix.
Qualiter per uocales cantus possit componi. . xx.
Quid utilitatis conferant neume a Widone inuente; . xxi.
De prauo usu abiciendo. et superfluis quorundam modorum differentiis. . xxii.
De dyaphonia id est organa. . xxiii
De primo modo. et eius discipulo cum differentiis. . xxiiii.
De tercio tono. et quarto. et eorum differentiis. . xxv.
De quinto. et sexto simul cum differentiis. . xxvi.

De septimo · et octauo · et eorum differentiis · debeat

·1· Quilibet qui ad musice disciplinam se aptare

Primum hoc illi qui se ad musice disciplinam aptare desiderat inuingimus · uti litteras monocordi cum sillabis supra scriptis firmare studeat · nec ante quam eas memoriter teneat · ab hac opera desistat · Sed de litteris nunc dicere differimus · ut post hec commodius atque uberius de eis tractemus · Nunc autem de sillabis aliquid dicamus · Sex sunt sillabe quas ad opus musice assumimus · diuerse quidem apud diuersos · verum angli · francigene · alemanni · utuntur his · ut · Re · Mi · Fa · Sol · La · Itali autem habent alias · quas qui nosse desiderent stipulentur ab ipsis · Eas uero quibus nos utimur sillabas ex ymno illo sumptas aiunt · cuius principium est · ut queant laxis · Ecce habemus · ut · Resonare fibris · Ecce · Re · Mira gestorum · ibi · Mi · famuli tuorum · illic · Fa · Solue polluti · Ecce hic · Sol · Labii reatum · Ecce habemus · La · Per has itaque sillabas is qui de musica scire affectat · cantationes aliquo cantare discat quousque ascensiones · et descensiones · multimodasque earum uarietates plene ac lucide pernoscat · In manus et articulis modulari sedulus assuescat · ut ea pro modum quotiens uoluerit pro monocordo potiatur · et in ea cantum probet · corrigat · et componat · Hec ubi aliquandiu uixta quod diximus frequentauerit · et altere memorie commendauerit · facilius procul dubio ad musicam iter habebit ·

Nota

Nota

Quilibet qui ad musice disciplinam se aptare debeat

quilibet sit scire musicam

Que utilitas sit scire musicam et quid distat inter musicum et cantorem.

·ij· Videtur autem nunc congruum ut quid utilitatis conferat musice notitia breui attingamus ratione. Tanto namque in musica quisque se reddit studiosiorem quanto ipsam artem nouit esse utiliorem. Musica una est ex septem artibus quas liberales appellant. naturalis quidem quemadmodum et alie. Vnde et ioculatores et istriones qui prorsus sunt illitterati dulcisonas aliquando uidemus contexere cantilenas. Sed sicut grammatica. dialetica. et cetere artes si non essent conscripte. ac per precepta elucidate. incerte haberentur et confuse. ita et hec. Sciendum autem quia ars ista haut infima inter artes est reputanda. presertim cum clericis maxime sit necessaria. et quibus libet eam exercentibus utilis et iocunda. Quisquis namque ei incessanter operam adhibuerit. et sine intermissione indefessus instituerit. talem inde poterit consequi fructum. ut de cantus qualitate an sit urbanus. an uulgaris. verus. an falsus. iudicare sciat. et falsum corrigere. et nouum componere. Non est igitur parua laus. non modica utilitas. non uilipendendus labor musice scientia. que sui cognitorem compositi cantus efficit iudicem. falsi emendatorem. noui inuentorem. Nec pretereundum uidetur quod musicus et cantor non parum a se inuicem discrepant. Nam cum musicus semper per artem recte incedat. cantor rectam aliquotiens uiam solummodo per usum tenet. Cui igitur cantorem melius comparauerim quam ebrio qui domum quidem repetit. sed quo calle reuertatur penitus ignorat. Sed et molaris rota discretum aliquando reddit stridorem. ipsa tamen quid agat nesciens.

·24·

·24·

quippe q̄ res ÷ īanimata. vñ Wido pulcre ī mi-
crologo suo sic ait. Musicorum ⁊ cantorum magna
÷ distantia. illi dicunt isti sciunt q̄ cōponit musica
Nā q̄ facit q̄ non sapit diffinitur bestia ⁊ cetera

Vñ dicta sic musica. ⁊ a q̄. ⁊ q̄m īventa.

·iij· Dicitur aūt musica ut q̄dā uolunt a musa q̄ ÷
instrumentū q̄dā musicę. decenter satis ⁊ io-
cunde clangens. Sed uideamus q̄ rōe. q̄ auctorita-
te a musa traxerit nomen musica. Musa ut dixi-
mus īstrumentū q̄dā ÷ oīa musicę superexcellens
īstrumenta. quippe q̄ oīū uim atq; modū īse cōti-
net. humano siquidem inflatur spiritu ut tibia. manu
temperatur ut fiola. folle cōcitatur ut organa. vñ
⁊ a greco q̄ ÷ ΧΗΣΑ (mesa) i. media musa dr̄. eo q̄
sicut in aliquo medio diuersa coeunt spatia. ita ⁊ ī
musa multimoda cōueniunt īstrumenta.
Non ergo incongrue a principali parte sua mu-
sica nomen sortita ē. Dicunt ⁊ aliqui musicā a mu-
sis nomen accepisse. pro eo qd ipsę apud antiquos in hac
arte perfectę crederentur. ⁊ ab eis modulandi peritia
q̄reretur. vñ ⁊ a ΠΟΕΥΧΥΣΩ (a potwy) id ÷ a q̄rendo mu-
sę dictę existimantur. Alij musicā q̄si modusicā
a modulatiōe. Alij q̄si moysicā ab aqua. quę in ydraulia
moys appellata. opinantur. Alij musicā q̄si mun-
dicā. a mundi. i. celi cantu dictā putant. Si quis
aūt de musicę appellatione melius sentit. ei nos

neq̄quā ī uidebim⁹. q̄a ut ait paulus. Singl̄is di-
uidit ꝓ ut uult spc̄ scs̄. Refert autē moyses artis
tubal reꝑfectorē fuisse. alij linū fuisse thebeū. alij
amphionē. alij orpheū artē hāc reꝑisse arbitrant⁹
Verū greci q̄b; ut ait horati⁹ musa ore rotundo
loq̄ dedit. alit̄ de hoc nos sentire uolt̄ + assert̄
nāq; philosophū q̄ndā samiū. pytagorā no-
mine artis h⁹ inuentorē excitisse. hic erat uir
ut aiūt sapientia clarissim⁹. facundia īuictissi-
mus. ingenio acutissim⁹. vn̄ ⁊ musicā subtili sa-
tis inuestigatione fert̄ reꝑisse. Nā cū tēpe q̄dā
it̄ faciens fabricā p̄tiret. diuersos ī ea ut fieri so-
let malleoꝝ audiū sonit⁹. vbi cū aliq̄tisꝑ atten-
ti⁹ ascultaret. uariisq; magis ac mag̃ oblectaret̄
sonoribꝫ. uī artis musicę ut erat callidissim⁹ ibi
latitare cognouit. Nec mora ī fabricā intrauit.
malleosq; cauti⁹ pensare cepit. paulatīq; septē
uocū discretiones. necn̄ ⁊ ipsarū cōsonantias de q̄b;
ī seq̄nti lati⁹ tractaturi sum⁹ sollert̄ indagauit.
Sic uir ille egregi⁹ musicā īformē p̄ius ⁊
ignotā. p̄m⁹ ī g̃tia reꝑit. scꝑsit ⁊ docuit. Cuius
notitia latinis ꝑ boetiū ⁊ alios g̃coꝝ litteris ībutos
p⁹modū manifesta est. Quod sit instrumēta musici coni.

.iiij. Sciendū q̄q; q̄ duo sūt oīū īstrumēta sonoꝝ
naturale scil̄ ⁊ artificiale. Naturale aliud
mundanū. aliud humanū. Et mūdanū q̄dē

+ alit̄ sentire uidet̄

q̄t sit īstrumēta musici son

secdm philosophos ē celestis uolubilitatis cōcors dis-
sonantia. q̄ ꝓ̄e armonia noīat. Natale aū istrumētū
humanū dico illas gutturis cauitatis. q̄s artias uoca-
m̄. Ipse etenī natalr aptę ī recipe aerē. ⁊ redde.
unū son natalr ꝓcat. ob hoc ⁊ cōmertia eas q̄dā nū-
cupare solet. ut prudentius ī sichomachia. Animā
q; malignā fracta intercepti cōmitia gutturis artāt.
Artificiale ū istrumētū ÷ q̄ n̄ ꝑ natā. s; ꝑ artifi-
ciū ad reddendū sonitū adaptat. Natalr aū son
alius discrt. alius ÷ idiscrt. Discrt ÷ q̄ aliq̄s ī se ht cōsonā-
tias. idiscrt ī q̄ nulla discrni pot. ut ī risu. ⁊ ī ge-
mitu hominū. ⁊ latratu canū. aut rugitu leonū.
Simili m̄ discrtū. ⁊ idiscrtū sonū. ī artificiali ꝑpen-
dē pot. fistula nāq; illa q̄ decipiunt auiculę. ⁊ ī
olla pargameno supducta vn̄ puer ludē solent.
idiscrtū reddit sonū. At ū ī sambuca ī fidib; in
cibalis atq; ī organis ꝯsonantiarū bene. ⁊ distincte
discrnit diuersitas. Illū ḡ sanū quē indiscrtū esse
diximus. musica neq̄ quā recip. Sol dūtaxat discrt
q̄ ī ꝓ̄e ptong uocat ad musicā ꝑtinꝫ. Est enī
musica nich aliud q̄ uocū motio cōgrua. hec aū
ꝯt idiotas ꝑcipue diximus. q̄ illoꝝ cōpescēmus er-
rorē. q̄ quēlib; sonū eē musicū stulte autumat.
Hoc q̄; aditiendū ꝯ cū tā sit musicę melodię gn̄a
enarmoniū. diatonū. cromaticū. ꝑmo ꝑꝑter
nimiā difficultatē. ꝑꝑ nimiā mollitiē tercio

abiecto. mediū usus retinuit. De numero litterarū et discretione earū

b. His itaq; prelibatis. nc̄ de notis monocordi
tractare incipiam⁹. ac primū de numero earū dicam⁹
Vetustissimi litteras. xv. n̄ plures in monocordo po-
suere. ab. A. uidelicet inchoantes. et in. d. desinentes. Nū-
dū enī. Γ. additū fuit. nec. b. q̄ nos molle ꝑ rotū-
dū dicim⁹. a q̄b; da gconoīe sinomenon. i. aduinctū
appellat⁹. Moderni aū subtili⁹ oīa atq; sagati⁹ in-
tuentes. q̄ ut ait p̄scian⁹ quāto iuniores tanto p̄-
spicatiores. uidert̄ notas illas ad melodiā q̄lib; ex-
primendā n̄ sufficē. cantūq; plagal̄ p̄ti aliq̄tiens p̄
litterarū paucitate deficē. et ideo. Γ. in primo apposue-
re loco. Qd in hac antiphona facile q̄ uult c̄sidare
pot̄. O f e r f ex glorie dn̄e uirtutū. Nā spm̄ ueritatis
q̄ ab. d. capitali incipiendū ÷. et deponendū. si. Γ. n̄
eēt appositū q̄rsū descendet n̄ habet. P̄terea. b. ro-
tundū qm̄ id interdū in cantu uidebat⁹ necessariū
addidere. eiq; nom̄ hoc ut scil. b. rotundū ut molle uocaret⁹
pp mollitiē soni atq; dulcedinē indidē. Sicq; his
duab; litteris aduinctis. xvii. s̄ numero. Dn̄s aū Guido
quē p⁹ boetiū nos in hac arte plurimū ualuisse
fatem⁹. xx. et. i. in musica sua ponit notas. ne iā
ullus in cantu possit subrepe defect⁹. Nc̄ de earū
discretione uideam⁹. Et in primis diligens lector ani-
maduertat q̄ om̄s monocordi note in figura s̄ dispa-
res. Vbi grā. Γ. in figura differt a. G. capitali. Sic

A capitale ab a minuto sic B a b C a c D ad
e ab e F ab f G a g Item a minutum ab A dupli-
cato Sic b a B ab b c a c d a d variantur et per spa-
tia et lineas Cum enim Γ ponatur in linea G erit in
spatio Item cum A capitale sit in spatio a minutum
erit in linea et ita ÷ de ceteris Notandum autem de b
molli et b quadrato et quod in figura et in sillis supra scriptis
discouenuntur Vnum quidem siue in spatio siue in line-
a possident locum sed hoc modo discernuntur quod in qua
neuma b molle sonat super eandem a scriptore po-
nendum sit habent et aliam omnis monocordi litterae qua
distinguantur uarietatem Hanc scilicet quod a Γ usque ad
c propter soni grauitatem graues dicuntur a D usque
ad G quod omnium in eis modorum cantus finiatur finales
appellantur ab a minuto usque ad d acutae uo-
cantur propter acutum quem reddunt sonum a d usque ad
g superacutae dicuntur quia acutas uocis acumine
superant Item ab A usque ad d excellentes nominantur
eo quod et superacutas soni grauitate excellant Datur
eis adhuc et alia a quibusdam per grecia uocabula discretio quae
quia minus eruditis non multum utilitatis conferre
uidebantur ad presens omissa sunt Fuerunt autem omnes
hae litterarum distinctiones ut quamdiu diuersas habent po-
testates facilius quae sit illa possimus internoscere
Et de numero quidem litterarum ac discretione sufficienter
dictum ÷ Nunc de mensura monocordi uideamus;

vi. Multe quidem ac diuerse. Qualiter mensurandum sit monocordium

sunt monocordi dimensiones. quas omnes enarrare
tedium potius quam proficuum legentibus generaret. quam propter
nos compendiositatem sectantes. ex multis unam que
facilior atque celerior uidebatur. regulis nostris inserere
curauimus. Primum igitur. Γ. in sinistra parte mo-
nocordi uel uolueris ponito. a quo usque ad finem
nouem passus metire equales. quibus equaliter dimensis.
diligenter considera. quod primus passus terminabit in
A. Secundus uacat. tercius in D. Quartus uacat. Quintus in
a. Sextus in d. Septimus in A reliqui uacant. Item ab
A. usque ad finem nouenis passibus equaliter partitis.
primus passus terminabit in B. Secundus uacat. tercius in G in E
quartus uacat. quintus in H. quadratum. sextus in e. Septi-
mus in H. quadratum duplicatum. reliqui uacant. Item cum
a. Γ. ad finem quaternos passus equaliter diuiseris. primus
passus terminabit in C. Secundus in G. tercius in g. quartus
finit. Similiter a. c. ad finem quatuor passibus equaliter di-
mensis. primus terminabit in F. Secundus in c. tercius in E. quartus
finit. ab. F. autem ad finem quatuor passibus primus termi-
nabit in b. molle. Secundus in f. reliqui uacant. a. d. ad
finem quaternis passibus factis. primus terminabit in g.
quod iam positum est. Secundus in A. reliqui uacant. ab. f. quoque ad
finem quatuor passibus partitis. primus terminabit
in B. rotundum duplicatum. reliqui uacant. Et hac
quidem dimensione que uidelicet fit quaternis passibus totum

Qualiter mensurandum sit monocordium

monocordū rectissime mensurare poterit. q̄ diligentiā adhibere uoluerit. A quacūq; enī nota ad finē monocordi q̄tuor equales passus finiūt. Tres ex illis dyatessaron. ⁊ dyapente nec n̄. ⁊ dyapason cōtinet. ultimus u̅ finit. Vbi gr̄a. A. Γ usq; ad finē q̄tuor dūnsis passib; p̄mus terminabit in C. q̄ ÷ dyatessaron. Scd̄s ī g̅. G. q̄ ÷ dyapente. tercius in. g. q̄ ÷ dyapason. Quartus finit. eod̄ m̄ ⁊ reliq̄s inuenire potes. Vn̄ dicat̄ monocordū ⁊ ad q̄d sit utile.

.vij. Cognita iā monocordi dūnsione. unde monocordū dicat̄. ⁊ q̄d utilitatis cōferat aīad uertendū ÷. Monocordū ꝑꝑ unā quā solūm̄ hn̄t cordā nom̄ accepit. Monos siq̄dē unus. ⁊ solus g̅ce dr̄. Vn̄. ⁊ monachus dict̄ q̄ solus ac singlaris eē debeat Itaq; sicut decacornū a decē cordis. ⁊ octocordū ab octo. sic monocordū ab una corda ÷ appellatū. Ad hoc aū instrumētū illud ꝑutile ÷. ut cantus q̄ dubitat̄. uer̄ne sit an falsus ī eo ꝓbet̄. Pueris q̄; siue adolescentib; ad musicā asspirantib; adhibeat̄. ⁊ ad id q̄d discere uolūt ipso duce sono facili ꝑtingat̄. Adde p̄terea q̄ cont̄ q̄rūdā īsulsoꝝ rebellionē plurimū ualet. Sūt ⁊ enī pleriq; clerici. ⁊ monachi q̄ artē hāc nec sciūt neq; scire uolūt. ⁊ q̄d g̅uius ÷ scientes fugiūt. ⁊ abhorrēt. Qui si aliq̄n ut fit musicus eos de cantu q̄ ⁊ n̄ recte. ⁊ īcōposite effert̄. cōpellat.

irati impudenter obstrepunt. ueritati acquiescere nolunt
suumque errorem summo conamine defendunt. Quos ego
inuitus ob corripiendam tamen stultitiam dico ceco insipienti-
ores haut iniuria estimauerim. Cecus namque quod in se non habet
extrinsecus querit. ducatum uidelicet hominis et baculi. sicque
sibi prouidet ne in foueam cadat. cum huiusmodi inutiles
quos grici pulchre energuminos uocant. neque per se
uideant. neque uidentium ducatu incedere contendant
ad horum itaque ut diximus obstinationem confutandam
monocordum apponitur. ut qui uerbis musici credere
nolunt. ipsius soni attestatione conuincantur.

viij. Inter cetera hoc quoque scire. Quot modi sint quibus melodia contexitur
conuenit. quod nouem omnino sunt modi quibus melodia
contexitur. Vnisonus. Semitonium. tonus. Ditonus. Semi-
ditonus. Diatessaron. Dyapente. Semitonium cum
dyapente. Tonus cum diapente. Ex his sex consonantie
dicuntur. et quia in cantu sepius consonant. i. simul sonant.
vel certe quod consonant. i. quibusdam proportionibus nate inuicem
concinnent. De quibus tractare pueris quia et minus eruditis
esset onerosum. pueris enim et nondum prouectis loquimur. arith-
meticorum hoc subtilitati relinquimus. Vnisonus dicitur
quasi unus sonus quod fit cum una uox continue percutitur
Tonus a tonando uocatur. est autem tonare potenter
sonare. et fortem habet sonum respectu semitonii
vel certe a grecis sumptum. hoc nomen. Cum enim ipsi di-
cant toyoc noso. in u mutata tonos dicimus.

Quot modi sint quibus melodia contexitur.

sicut kaλa-roc. calamꝰ. yx-roc yꝫnus. Semitonꝫ a platone lꝫma uocatꝫ. dictꝫ ꝫ qꝫ non sit plenꝰ tonꝰ. ꝫ ipfectus. ñ ut qdã ꝫpꝫ resoluꝫ dimidꝰ. Virgiliꝰ. Semiuum phryges. ꝫ ñ plenꝰ uum qa more semiuas se uestiuꝫ. Ditonꝰ ge appellatꝰ qꝫ duos tonos in se hãt. Semiditonꝰ uocatꝰ qꝫ sit ñ plenꝰ ditonꝰ. ꝫ se duę spes. una tono ⁊ semitonio. alia semitonio ⁊ tono ꝟstans. Dyatessaron inᵗpretatꝰ ꝺ quatuor. ab una eꝫ uoce incipiens. ad quartã consilit. ꝟstans ditono ⁊ semitonio. ut. f. ad. c. Est aũ diatessaron cꝫ modꝫ. Vbi gra. [ut. fa] [re. sol] [mi. la]. Dyapente latine ꝺ quinq; sonat. eoꝫ ab una incipiens uoce ad quintã saltꝫ facit. hꝫ in se dyatessaron. ⁊ tonꝫ. Est aũ quidꝫ modꝫ ꝑfectus inᵗ [c. ⁊ g] sedm inᵗ [d. ⁊ a] tertiꝫ inᵗ [e. ⁊ h] quartꝫ quintꝫ in inferioribꝰ syllabis inᵗ [f. ⁊ c]. duo aũ qui restant modi. s. semitonium cũ diapente. ⁊ tonꝰ cũ dyapente inequalia uocantꝰ. Et nota qꝫ quidam dicit semitonium cũ diapente. unum sigas. Quod semitonium et diapente. duos modos enumeras. Idem de tono cũ diapente et ida ⁊ hę duę clausulę rariꝰ in cantu inueniuntꝰ. ut autꝫ hoc omnium de quibꝫ dixim modoꝝ intensiones. ⁊ remissiones facile pateat. figa hec ꝑspicienda est.

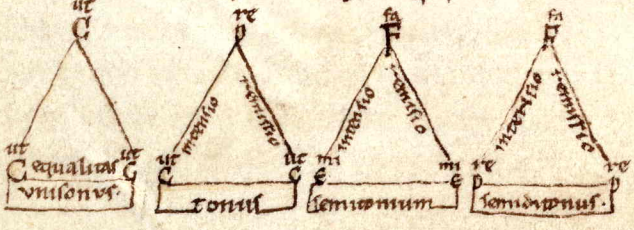

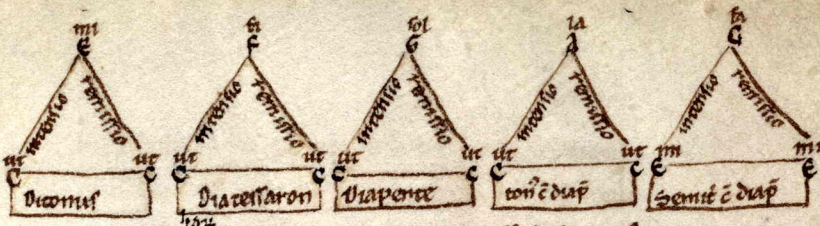

Omnium autem harum clausularum exempla in cantu nosse desiderans discat cantilenam istam. Ter terni sunt modi quibus omnis cantilena contexitur. Hec enim ad dinoscendas omnes canendi varietates adeo utilis est ut pueris et facillimum ad musicam accessum faciat. Similiter et ista. Ter tria iunctorum sunt interualla sonorum.

Quot sint vocum discrepantie. de dyapazon.

Superius cum de notis monocordi tractaremus unam causam dimisimus indiscussam. hanc videlicet cur septem notis eedem repetantur quam nunc libet aperire. Septem note ob totidem vocum discrepantias ponuntur. Septem autem positis eedem repetuntur quia cum septem voces inter se sunt dissone octaua cum prima concordat. Quod ille egregius artium investigator rectissime perpendit quando ait. Oblo quitur numerus septem discrimina vocum. Sicut ergo omne tempus per septem dies currit. dum videlicet septem transeunt et idem repetuntur. sic musica per septem tantummodo vocum varietates graditur. Notandum tamen quod note eedem repetuntur sed non omnino eedem quia non in figura eedem. Aliam namque figuram habet Γ. aliam G. capitalis et ipsa G. capitalis aliam quam g. minuta. et sic de aliis. Quemadmodum igitur octaua nota cum prima est eadem. et si non omnino. ita minor vox octaua cum prima in soni concordia est eadem. sed non omnino quia sonus iste grauis est ille acutus. Et hic canendi modus rarissime in cantu usitato reperitur. Greco autem

Est sint vocum discrepantie

uocabulo diapason nominatur quod interpretatur de omnibus. Et hoc
nomen habet siue quod omnes consonantias in se includit. siue
quod ab una uoce inchoans ad octauam saltum facit. sicque
omnes uocum discrepantias que sunt septem in se continet.
Quam pulchram uero quoque decentem diapanson concordiam habet
probari per facile. si duo uel tres simul cantent ita. s.
ut unus grauius. secundus acutus tercius excellenti uoce utatur.
hoc modo. Laudes saluatori uoce modulemur supplici
Laudes saluatori uoce modulemur supplici.
Laudes saluatori uoce modulemur supplici
non nulli. et diapason consonantiam uocant. uel per proportionem. uel quia in prima. et octaua consonam reddit modulationem. uel et quia ex consonantiis constat. Siquidem diatessaron. et diapente constituunt diapason. preserti cum inter primam. et octauam uocem tertius inferius diatessaron. et diapente superius uel e conuerso habeatur. ut inter. C. et C
D. et D E. et E quod in hac figura considerare potes.

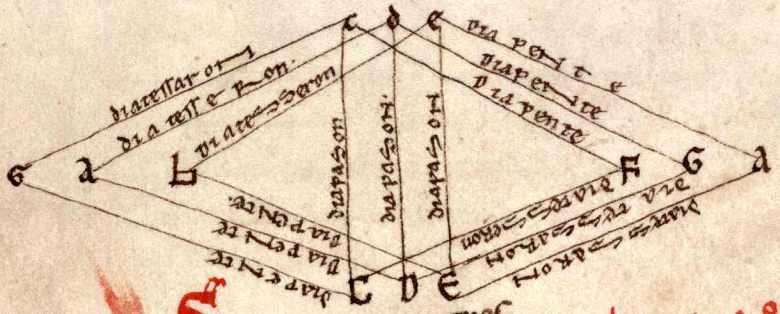

X. Sciendum quoque quod modi quos uti Guido asserit abusiue tonos appellamus octo sunt. De modis quos abusiue tonos appellamus.

de modis quos abusiue tonos uocamus

ad imitationē uidelicꝫ octo partiū orationis.
congruū q̄ppe uidr̄ ut sic octo partib; cāneꝫ oē
q̄ dr̄. sic octo modis modeꝫ oē q̄ cantaꝫ. S; cū nc̄
octo sit. q̄ndā dūtaxat q̄tuor erāt. ad similitudi-
nē fortasse q̄tuor tēpū. Sic enī scl̄a uariant̄ iiii.or
tēpib;. sic iiii.or modis distinguit̄ oīs cant̄. Et hos
iiii. modos psalmista notare uidr̄ ū dic̄. Psallite
dō nr̄o psallite. psallite regi nr̄o psallite. S;
c̄ nc̄ octo sit cū oli tm̄m iiii.or esset. licꝫ paulisp̄
intermitte. ꝫ c̄ modi ꝫ tp̄i dicant̄ causā redde.
Modi a moderando siue modulando uocati st̄.
q̄ uidelicꝫ p̄ eos cant̄ modat̄. i. regit̄. ꝫ modulat̄
i. cōponit̄. q̄cūq; enī musicę hn̄s notitiā regula-
rē cantū cōponē curat. p̄us ad quē tonū eū cōue-
nire faciat secū destinat. Ideo aū musicę hn̄s noti-
tiā dixim̄. q̄ artis exp̄s ꝫ si recte fac̄ q̄ fac̄. tn̄ q̄m
īsci fac̄ paruipendit̄. p̄sertī cū ꝫ mimi ꝫ cho-
reaꝝ p̄centores plerūq; dulcit̄ cantat̄. q̄ eis n̄ ars
s; natā subministrat. Tropi a cōuenienti cūsione
dicti. q̄mcūq; cant̄ ī medio uariat̄. ad finalē sep̄
p̄ tp̄os. i. tonos cōuertit̄. Quos aū mo-
dos ꝫ tp̄os nominam̄. g̃ci ptongos
uocat̄. Et sciendū q̄ eos tonos appella-
ri Widoni īcongruū uidet̄ ꝫ abu-
siuū. Nos aū sirē diligenti ītuemur
n̄ oīno abusiuū uidebit̄ uocabl̄m istud.

Latini quippe inopia eloqui plerumque propriis inditiis carent
Ideoque interdum necessitate compulsa aliena sibi uocabula
usurpando asciscit. quod greci kaθakyycyx. uocant
Cum igitur latini antiqui consonantiam quandam in musica tantummodo
tonum uocarent. grammatici et accentus orationis. et distinctiones
tonos appellare usurpato nomine ceperunt. Rursus lati-
ni cantores non paruam esse similitudinem inter cantus ac-
centus prosaice locutionis. modosque psallendi considerantes
nomen hoc commune utrisque saxerunt esse. Sicut enim tonos. i. ac-
centus in tres diuidunt species. scilicet grauem. circumflexum. acutum.
ita in cantu tres distinguuntur uarietates. Nam
cantus nunc in grauibus uagatur ut in offertorio illo. In o-
mnem terram. nunc circa finales. quasi quandam circumflexione
uersatur. ut in antiphona illa. Benedicat nos deus deus noster.
nunc in acutis quasi saltando mouetur. ut in illa antiphona
Veterem hominem reuerti. Vt certe toni dicuntur. ad simili-
tudinem tonorum quos donatus distinctiones uocat. Sicut
enim in prosa tres considerantur distinctiones. que et pausati-
ones appellari possunt. scilicet colon. i. membrum. coma incisio.
periodus clausura siue circuitus. ita et in cantu. In
prosa quippe quando suspensiue legitur colon
uocatur. quando per legitimum punctum
sententia diuiditur ÷ coma. quando
ad finem deducitur periodus ÷ Vbi gratia
Anno quinto decimo imperii tiberii ce-
saris. hic in omnibus punctis colon ÷ Deinde

ubi subiungit. Sub principib; anna. ⁊ caipha
coma ÷. In fine aũ uersus ubi ÷ zacharie filiũ
i deserto. periodus. Similit cũ cantus in quarta l quinta
a finali uoce p suspensionẽ pausat. colon ÷. cũ
i medio ad finalẽ reducitur coma ÷. Cũ i fine ad
finalẽ peruenit periodus. ut i hac antiph. Petrus aũ.
colon. seruabatur in carcere. coma. Et oratio fiebat
colon. p eo sine intermissione. coma. ab ecclesia ad
deũ periodus. q̃ in re aĩaduerti potest. q̃ modi n̄ omnino
abusiue toni uocantur. nec n̄ incongrue distincti-
onũ seu accentuũ nomẽ sortiũtur. quorũ uarietates
imitantur. Quod aũ i ipsa grammatica colon. coma. periodũ
uocat. hoc i cantu musici quidã diastema. sistema.
teleusyn. Significat aũ diastema disiunctũ ornatũ
q̃ fit qn̄ cantus n̄ i finali s; i alia decenter pausat.
Sistema coniunctũ ornatũ indicat. quotiens i finali
decens melodie pausatio fit. Teleusis finis ẽ cantus
Sane q̃ nec octo sunt moni cũ quondã n̄ essent n̄. iiii. de hac
re sic ÷ sciendũ. Qui primus de musica scripserit
natura uocũ diligenter considerata. prout tt̃ uires in-
geniũ pbuit. omnẽ modulandi uarietatẽ i
iiii. distinxerit modos. vñ. ⁊ q̃ tuor tm̄ finales
hñt. Moderni aũ priorũ inuenta subtilius exami-
nantes. Considerabant armoniã modorũ cõfu-
sã ẽẽ ac dissonã. Videbant namq; cantũ eiusdem moni
nec i grauib; principiũ habere. ⁊ circa ipsas uagari.

nē in acutis inchoari. ⁊ ibidē maxime cō-
morari. Hāc q̄ dissonantiā uolentes aūtere
unū q̄q; modū in duos partiti s̄. ut uidelicꝫ
ille canendi modꝰ q̄ in acutis ūsaretꝰ. auten-
tꝰ. i. autorabilis. siue p̄ncipalis uocaretꝰ. q̄
ū mag̃ in g̃uib; morā faceret. plagis ⁊ plagal
. i. collateralis seu subiugal dicerētꝰ. Distinguntꝰ
aū sic. autentꝰ ꝓtꝰ ap̄ latinos cantores p̄mꝰ tonꝰ
uocatꝰ. Plagis ꝓtꝰ scdꝰ. autentꝰ deuterꝰ tcīꝰ. plagis
deuterus. q̄rtꝰ. autentꝰ tcīꝰ. i. q̄ntꝰ. plagis tcīꝰ
. i. sextꝰ. autentꝰ tetrdꝰ. i. septimꝰ. Plagis tetrdꝰ
. i. octauꝰ. Intp̄tatꝰ aū ꝓtꝰ p̄mꝰ. Deuterꝰ scdꝰ. tcīꝰ
tcīꝰ. Tetrdꝰ q̄rtꝰ. autentꝰ ū auctoralis ḡce sonat.
auctoritatē nā ipsi. αὐθεντεῖν. uocāt
Plagis aū q̄si partialis ⁊ collateral exponipot̄
Dicimꝰ. n. ī illa plaga. i. ī illo latere siue ī illa par-
te. Greci aū ptongos. i. tonos gentiū uocabulis
sic effer̄. Dorius. ypodorꝰ. frigiꝰ. ypofrigiꝰ. lidiꝰ
ypolidiꝰ. mixolidiꝰ. ypomixolidiꝰ. de tenorib; modoꝝ
ut aūt
Sicut enī s̄ octo toni. ita ⁊ octo ⁊ finalib; eoꝝ
Aō. .xi. Secundē s̄ tenores. Tenor aū a teneo. sic a niteo
nitor. a splendeo splendor dr̄. Et tenores q̄dē in
musica uocamꝰ. ū p̄ma sillaba sc̄loꝝ aīm cuiꝰ-
libꝫ toni īcipitꝰ. Quasi enī claues modulatiōis
tenēt. ⁊ ad tantū cognoscendū nob aditū dāt
s̄; ⁊ morā ultimę uocis guido tenorē uocat.

s tenorib; modoꝝ ⁊ finalib; eoꝝ

Notandū aū q̄ sic fines octo tonorū ī .iiii.or notis que ob id ē finales dicunt dispositi. sic octo tenoribus uide lic tonorū aptitudinibus note .iiii.or attribute s̄. s; diuiso m̄. Sēp enī duorū tporū finis ad unā respic. ite duorū ad unā. ⁊ sic p ceta. In tenoribus u̅ n̄ ita ē. Nā nc̄ q̄ unus ī una. nc̄ u̅ tres ī una cōsiderant. Est aū ī .F. tenor scdi toni. In .a. acuta ē primi. q̄rti. sexti. In .c. tcii. q̄nti. octaui. In .d. septimi. Nec īcōgrue tenor scdi. ⁊ septimi singlaria sibi loca uendi cart. qm̄ iste scd' inq̄ maxime descendit. ⁊ septimus p ceteris oībus ascendit. Sc̄ p̄e ut diximus tonorū finales .iiii.or iste .D. E. F. G. D. q̄dē ē finalis primi. ⁊ scdi .E. tcii. ⁊ q̄rti. F. q̄nti. ⁊ sexti. G. septimi. ⁊ octaui. Ideo aū p̄e diximus. q̄a. ⁊ alias finales intdū cant sibi usurpat. Qd q̄m̄. ⁊ c̄ eueniat. īseq̄nti annuente dō sufficient demōstrabimus. Sciendū ē aū q̄ tota uis cant ad finales respic. Nā u̅cūq; cant īcipiat. ⁊ q̄cūq; m̄ uariet. sēp ei m̄ adiudicand ē in cuius finali cessauerit. Vn̄. ⁊ istud. R. Preparate corda ura. lic cursū pa habere uideat q̄a ī .E. finali exit. legitime deutero attribuat. Itē istud. R. Factū est silentiū. q̄uis inceptionē hāt similē responsoriorū septimi toni. ut. sc̄ R. Missus est gabr. R. Lapides torrentes. R. Ductus est ihc. tn̄ finis illd primo abdicat. Nec incōgrue hoc musicorū p̄uidentie uisū ē. uti

fini

modoꝝ cōsideracionē uim attribuerēt. cū in gerendis reb; sola finis cōsiderō sapientes ab īcautis sectnat. teste boetio q̄ dic̄. Rerū exit' ꝓuidentia metit'. Sic ergo rerū actio ad finē respic̄. sic cantuū modulatio. n̄ īconuenient' ad finē tendit. vn̄ hodieq; uulgarē ꝓuerbiū est. Oīs laus ī fine canit'. S; cū iā de tenorib; modoꝝ atq; finalib; dictū aliq̄d sit. nich obē si ꝛ de glā c'lib; toni u' sit īcipienda lectorē c'tificem'. Scdi g̊ toni glā ī. G gn̄ īcip̄. Quarti ī. E. finali. p̄mi. q̄nti.

f. in b

sexti. ī. F. tcii. octaui. ī. G. septimi. in. C. acuta

Nc̄ de singlis tenorib; finalib; ꝛ glā tonoꝝ exēpla subdam'. ac p̄mū de glā. ꝛ scloꝝ aōm ꝑ oīa exēplificem'.

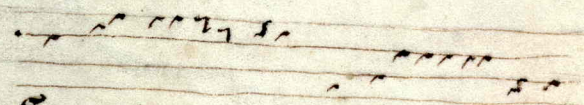

Gloria seculoꝝ aōm. Gloria seculoꝝ amen

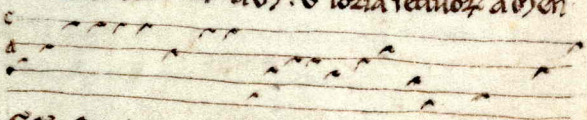

Gl'a seculoꝝ am̄. Gl'a seculoꝝ am̄. Gloria

Si duo toni traiecti sunt.

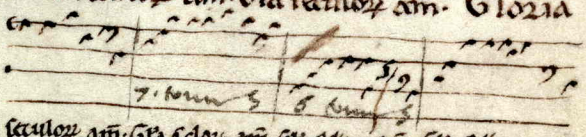

seculoꝝ am̄. Gl'a scloꝝ am̄. Gl'a scloꝝ am̄. Gl'a scloꝝ amen

De finalib; aū exēpla dati. dignū duxim' ad demōstrationē plen' t'poꝝ cognitionē. cantiuncu-las q̄sdā his subscribe. q̄s ꝛ altitudines siue formulas modoꝝ appellare possum'. Sc̄ aū iste;

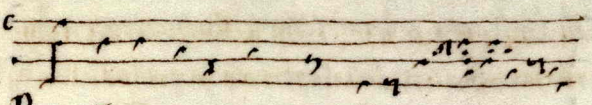

Primū querite regnum dei

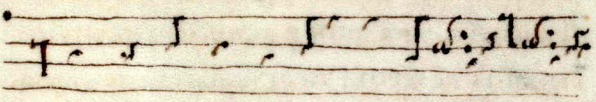

Secundū autem simile est huic

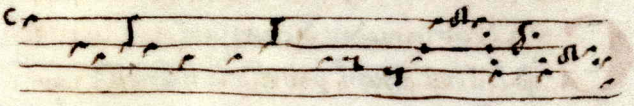

Tertia dies est qd̄ hec facta sūt.

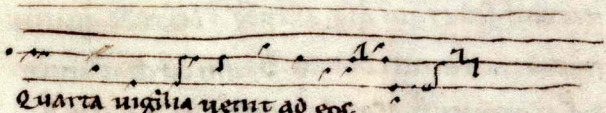

Quarta uigilia uenit ad eos.

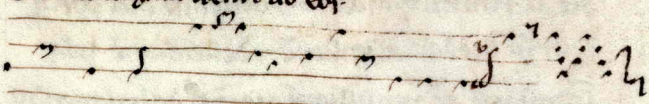

Quinq; prudentes intrauerūt ad nuptias.

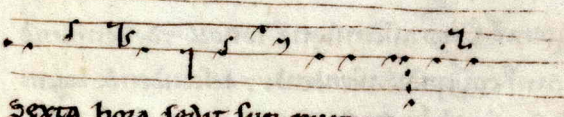

Sexta hora sedit sup̄ puteum.

Septem sūt spiritus ante tronū dei

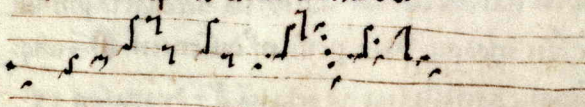

Octo sūt beatitudines

Scire p̄terea cōuenit. qd̄ apud q̄sdā ptongi. i. toni uocalib; . tonoꝝ autē differentię q̄s q̄dā ab usiue diffinitiones uocāt. cōsonātib; signant̄. hoc

m̄ · p̄mū tonū · a · notat · scd̄m · e · t̄ciū · i · q̄rtū · o · q̄n
tū · u · sextū · h · g̃cū · septimū · y · octauū · co ·
p̄mā aū c̄lib; ⁊ differentiā · b · indicat · scd̄am · c · t̄ciā
· d · quartā · g · ⁊ ita mutę p̄ ordinē · his ita utiliter
digestis · iā nc̄ tēpus ÷ ut de regl̄ari siue licentia
ōiū modoꝝ cursu regl̄as dem̄. de regulari c̄su modoꝝ

xxij. Cū ḡ de cursu modoꝝ dicturi sum̄ atq; licentia;
q̄d c̄su eoꝝ uocem̄ p̄mit̄ discutiendū ÷. Cur-
sū modoꝝ siue tonoꝝ dicim̄ legē q̄ sub c̄ta regl̄a
coercent̄. scilic ⁊ q̄tū q̄sq; ascendē ⁊ descendē. quātūq;
intendi ac remitti debeat. S; q̄m cū cant̄ inten-
dit̄ ac remittit̄. ascensio ⁊ descensio dici pot̄. q̄
ī cursu modoꝝ ascensionē ⁊ descensionē · itēq;
ītensionē ac remissionē uocem̄ distinguendū
÷ ne ulla ex parte rudi lectori occasio uacillandi
ingerat̄. Ergo asscensionē tonoꝝ ⁊ descensionē
uocam̄ c̄tā ipsoꝝ ascendendi ⁊ descendendi legem
· i · q̄tū a finalib; suis ascendāt · siue descendāt. In-
tensionē u̅ ⁊ remissionē tonoꝝ uocam̄ c̄titudinē
illam p̄ q̄ta uocū intualla a finali suū q̄sq; p̄n-
cipiū habere debeat. Quib; ita necessario p̄missis
de c̄su modoꝝ p̄ut possum̄ disseram̄. O s̄ itaq;
autenti a finali sua ad octauā q̄ ÷ dyapason re-
gl̄arit̄ ascendt̄. licent̄ ad nonā ⁊ decimā · licent̄
aū a regl̄a ideo secreuim̄ ut sciat̄ quia illę uo-
ces p̄raro cōtingendę s̄t · quę p̄ licentiā c̄cedūtur.

Nō.

g regl̄ari c̄su modoꝝ atq; licentia

Qđ. n. ꝗ̄ſ p̄ regłam hē. ꝗ̄ſi ex debito hē. ideo liberꝫ
eo ſtuu poē. Quę aũ p̄ lucenaꝫ poſſidentē. ea cāq̄
p̄ gr̄am cōceſſa humilꝫ atq; p̄ rudentꝫ ſ̄ ꝯtanda.
Deſcendē aũ a finali ad p̄xumā. ũ ñ ullā eiſ lucen-
tiā a p̄rīs muſicis cōceſſā reꝑt. Cāpit uñ auten
tꝫ q̄ ſimplicat q̄nt nōiat. huic nulla in
fra finalē deſcenſio attributa ē. ñ aliā ob cauſā
ñ q̄ ſemitonii ip̄fectio cōpetentē fieri deſcenſū
ñ p̄mittit. Plagaleſ aũ oñs a finali uſq; ad q̄n
tā qđ ē dyapente aſcendē. z lucent ſextā aſſumē
Nec ⁊ mirandū q̄ plagaleſ minorē aſcendendi
lucentiā hñt q̄ autenta. q̄a plagaleſ ſēp̄ i infero
ribꝫ morari debēt. z p̄raro a finali ad q̄ntā aſcen
dere. Tiā. z odo hꝫ arteſ expreſſim. z a Guidone
i fine ꝯtat ſui cp̄bar. cantū q̄ a finali aſcendens
q̄ntā ter. t q̄ē repcuit autentꝫ deputat. viii. hꝫ
antiph. Ecce ou pulchra eſ. q̄q̄ in eſu ſedi tm̄ de
adat. tī q̄ ſupi q̄ntā a finali ſepi reſilit. p̄
mo tono deputat. Jcē ꝯ. Vꝫ oīū exaudituꝫ eſt.
q̄ i ſupiorib; freq̄nt uſat. q̄uſ in vnctione
ad. A capitalē deſcendat. p̄mo tī tono aſcribit. qđ
ideo fit. ut honoꝫ p̄ncipib; ſeruet. Dñs nāq; ſiue
magiſt ñ tm̄ i p̄a poteſtate hē. ſ; ⁊ i ea q̄ſ
ſubdita ei. Subdito aũ ſufficē debꝫ ſi a magiſtꝫ
ſibi cōceſſū humilit uti luceat. nedū ad ea q̄
ſ̄ placiti ſui temerarie ſe p̄ripiat. Si g̃ plagaleſ

·ſo.

·ſo.

·ſo.

·Ao.

in ascensu quintam per raro debet contingere quanto rarius sextam. Descendit autem omnes subiugales a finali ad quartam que est diatessaron. et ideo ad quintam regulariter. Nam licentiam descendendi neque autentis neque plagalibus usque legi concessam. Sciendum tamen quod quidam musici haut incongrue regulare circulum modorum qui sunt octo per totidem dyapason dimetiuntur. Et secundum illorum assertionem pene omnis modi unam quam infra finalem assumunt per licentiam quam prius eis regulariter attribuimus. Cum igitur octo toni per totidem diapason cerantur. sicut semper duo toni id est magistri et discipuli coherent. sic et eorum dyapason connectentur. ita et in eis facile animaduerti possit que uoces proprie sint plagales que autenti que communes utrique. Quod figura harum quas subiecimus octo rotarum cautius intuita apertissime demonstrat.

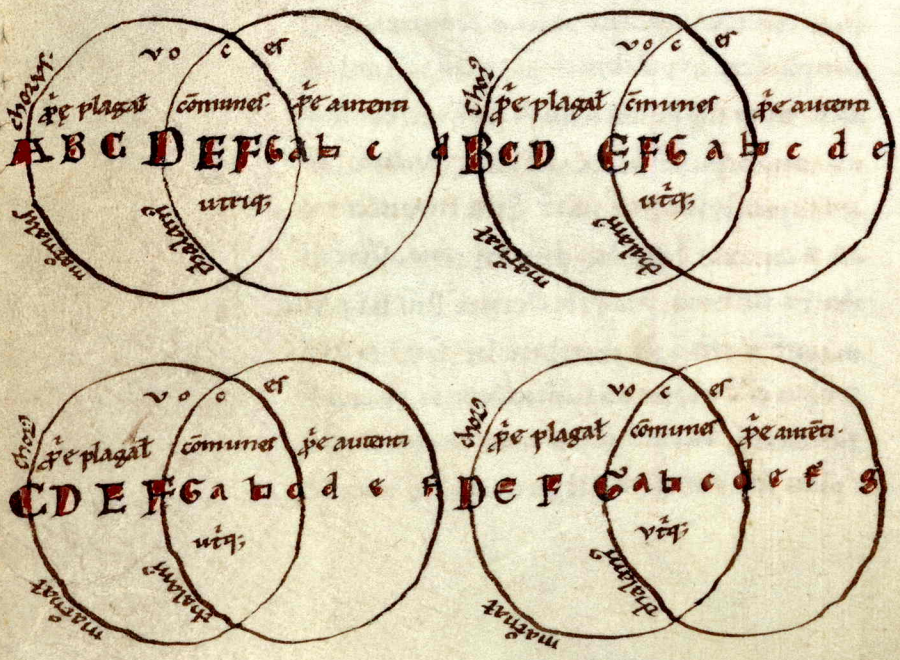

Hoc quoque intimandum videtur qualiter accipiendum sit quod
dicimus autentos ad octavas et subiugales ad quintas
ascendere. Ut enim supra testati sumus pueris in hoc opu-
sculo viam signamus. Sic ergo intelligendum est quod to-
ni ad octavas vel quintas ascendere dicuntur. Quod tam alte ascen-
dant. i. ascendendi potentiam habent. Neque enim cantus
omnis autentorum ad octavas neque omnis plagalium canor
ad quintas pertingit. Sicut patet in hac primi toni ant.
In tuo adventu. et in hac secundi. a. consolamini consola-
mini. De intensione autem et remissione modorum
sic est animadvertendum. Autentis omnibus licet suum cuique
principium a finali ad quintam intendere et ad eam que sub
finali proxima est remittere. Si autem ad quintam licet quanto
magis ad quartam vel tertiam. Solus autem autentus deuterus. i. tertius
istam legem transgreditur. Ad sextam namque plerumque prin-
cipium suum intendit. Ut in hac ant. tertia dies est.
Subiugalibus vero licet principia sua vel semitonia ad
quartas intendere et ad quintas interdum remittere. Emitonia
autem eo respectu quo et tonos equivoce vocum inceptiones
vocamus que fiunt per pausationem in medio cantus. Emito-
nia. n. semitonia proprie dicuntur. Attendendum preterea quod
cum predicta lex et certa regula disposita sit tonorum cursi-
bus. plerumque novi modulatores id tantum attendentes
ut pruritum aurium faciant. sepissime eam confundunt
communemque cantum faciunt uni videlicet melodie cursum
duorum tonorum tribuentes. quemadmodum in hac cantilena

patet. Ter tm̄ sūt modiq̄b; oīs; In h' modi itaq; cantib;
q̄ tā laxe. atq; cōfuse cōponūt. cantoris arbitrio relin-
q̄tur. uti talē cantū ei tono adaptet cui cant' p̄n-
cipiū cōpetenti' responderit. Sup̄ g̃ca notarū uocabl'a

XIII. Q m̄ aū ī cōtinuo modoꝝ tractatu ē tediū expositio;
sep̄ notas ipsas ponē. uocabl'a earꝝ q̄ a g̃cis sortiūt'
intr̄ptari libuit. q̄tenꝰ ea q̄tiens op' fuerit p̄ ipsis
notis introducam'. hoꝝ eq̄dē uocabl'oꝝ mētionē in
tractatu q̄nta capituli fecim'. s; de eis tc̄ dicē idcirco
distulim'. ne rude. ⁊ īexercitatū noui lectoris īge-
niū subitanea obscuritate subruerem'. vt aū q̄
sequūt' meli' intelligant'. oportet nos d' tetracordis
ueterū musicoꝝ aliq̄d dicē. īserē. Antiq̄ siq̄ musica
q̄tuor tetracorda ī monocordo disposuer'. P̄mū fuit
ab. A. usq; ad. D. ⁊ hoc uocabāt tetracordū p̄ncipaliū
eo q̄ illę notę ī p̄ncipio locatę erent. Scd'm ab. E. usq;
ad. a. ⁊ hoc appellabāt mediaꝝ. q̄ p̄ eas medias. i.
medietates cant' a g̃uib; ad acutas p̄grederent'. ⁊
regredent'. Tcīū a. b. q̄drato usq; ad. e. ⁊ hoc dice-
bāt disiūctaꝝ. q̄ eas a p̄cedentib; disiūctas. i. differē-
tes uidebāt. ⁊ ī figura. ⁊ ī soni acutione. Quartū u̅ fu-
it a p̄missa. e. usq; ad. a. duplicatū. ⁊ hoc noīabāt
excellentiū. q̄ eas in soni g̃cilitate oīb; aliis uide-
bāt excellere. Itaq; scd'm illos q̄ nec. Γ. admiserāt.
nec illas tres notas q̄s p'. A duplicatū ponim' uocabl'a
illa q̄ ītr̄ptati sum' musicis uocib; īposita s̄. P̄ma g̃

sup̄ g̃ca notaꝝ uocabl'a expo

A. apud grecos musicos uocatur prosiambanomenos. i.
acquisita siue assumpta. quam a grammatica pro qua primum reperta
est ad opus musice assumpta est. Vt certe ideo acquisita uocatur quia
uetustissimi musici eam primum non ponebant. Sed B. ut
uidelicet uocum dispositio a minimo intuallo. i. semi-
tonio quod est inter B. et C. exordium haberet. Vnde et ipsa B
uocatur ypate ypaton. i. principalis principalium. quia ni-
mirum apud antiquissimos prima fuit principalium. i. graui-
um. Hec quorundam sententia est. Sed obicitur a callido au-
ditore non esse cogentem causam quam de semitonio sub. intulimus
Si enim uetustissimi musici uellent ut dispositio
uocum a semitonio inciperet. tam bene illud inter A. et B
constituere potuissent. sicut inter B. et C. Quapropter melius est
ut secundum priorem sententiam dicamus A. primum in mono-
cordo locatam. Sed tunc rursus obicitur. Cur B. uocetur princi-
palis principalium. cum potius A. sic uocanda esset. quia prima
est grauium. ad quod dicimus quia B. non ideo uocatur principalis prin-
cipalium quod prima in ordine earum sit. Sed quod prima inter prin-
cipales diuersum sonum ~~reddigignit~~. A. enim cum sit in prin-
cipio monocordi collocata. nullam soni diuersitatem facit
C. autem uocatur parypate ypaton. i. iuxta principa-
lem principalium. quia est iuxta B. D. autem dicitur licanos ypa-
ton. i. digitalis principalium. et dicitur digitalis quasi discre-
tiua. quia discernit. i. segregat. principales a mediis.
E. uocatur ypatemeson. i. principalis mediarum. F. par-
ypatemeson. i. iuxta principalem mediarum. G. licanos meson.

·1· dignitat̃ mediax· ⁊ hoc nom̃ ideo hꝫ qꝫ ipsa
una ex medijs discernit capitales a medijs aminutas· Sequit̃ a· q̃ uocat̃ mese· i· media· s· int̃ A
capitale· ⁊ à duplicatã· Nulla etenim nota ap̃ ue
tustiores, reperebat̃ in ista· Quadratũ a ũ· b·
mũ cupat̃ parameses· i· uxta mediã scat· a· Sem
÷ c· q̃ uocat̃ tredi exegmenon· i· tꝛa diuiũctax
q̃ nom̃ hꝫ ꝑ ꝓsterũ numerandi ordinẽ· cũ
·ri· p̃· c· sit· d· ⁊ p̃· d· sit e· si dicas e· p̃ma· d· scda·
c· erit tꝛa· Qd̃ aũ dicim̃· c· tꝛa diuiũctax· tm
naly ac si dicem̃ una de tb; q̃ dr̃ diuiũctę· ꝑ
hãc ÷ d· q̃ dr̃ parameten diexegmenon· i· uxta
ultimã diuiũctax· q̃a ÷ uxta· e· q̃ uocat̃ nete di-
exegmenon· int̃ꝓtat̃ aũ nete ultima diexegme
non· diuiũctax· Sequit̃· f· q̃ apellat̃ tte ypboleon
·i· tꝛa excellentiũ· de q̃ noie ide scendũ ẽ q̃ de
c· dixim̃· ꝑ· f· locata ÷ g· q̃ dr̃ parameten ypbo-
leon· i· uxta ultimã excellẽtiũ q̃ ÷ uxta· a
q̃ uocat̃ nete ypboleon· i· ultima excellentiũ
vt aũ manifestiora sint q̃ dixim̃· ueterũ
musicoꝝ tetrcordã cũ uocabulis supscꝛiptis

sub1 c o1 o5 v ⟷

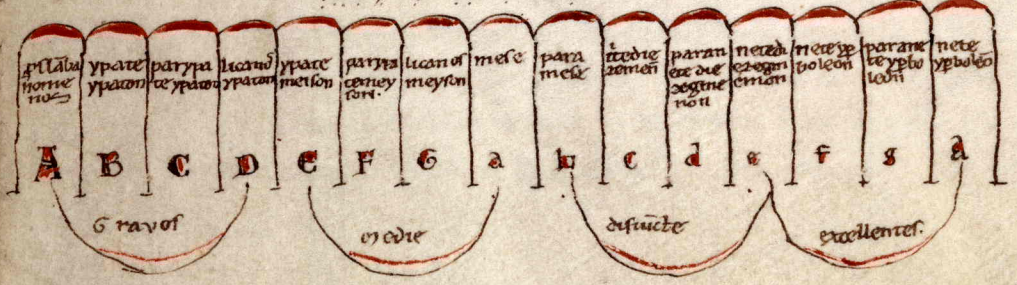

Nota exposito/
nib⁹ ꝛ hitis sub/
scꝛimus nostris.

Quid faciendum sit qui pro casu deficit

xiiij. Expositis itaque notarum uocabulis de cantibus dicendum est qui in pro casu deficientes alias sibi finales usurpant. Fit ista quoque cantuum illegalitas in quibusdam uenialiter in quibusdam uero minime. Itemque interdum fit ex cantorum uitio plerumque irrefutabili antiquitate. In quibus autem cantuum perturbatio tolerabiliter euenit. Hi sunt modi. Protus. Deuterus. Tritus. His autem legibus transgressionem musici idcirco ignoscunt quia affines habent uoces. Affines autem illas uoces dicimus que in depositione et eleuatione concordant. Ubi gratia D. finalis proti cum a acuta concordat. Ambe enim tono deponuntur et tono et semitonio eleuantur. Item E. finalis deuteri cum b quadrato affinitatem habet cum similiter deponantur et eleuantur. Sed et F. finalis tritici cum c acuta in depositione et eleuatione conuenit. Propria autem affinitas non est in depositione et eleuatione nec utrumque
siue duobus tonis siue alia consonantia
et saltem eleuatio duplicetur. Sed quoniam finalis tetrardi huiusmodi affinitatem non habet. Ideo delicti uenia caret. Oportet namque ut qui uicarium habere non potest ipse suum pro se officium conuenienter administret. Si quoque aliquotiens in cantu tetrardi ulla euenit aberratio dicimus eam procedere ex cantorum inscitia et corrigendam esse peritia musicorum. In cantu autem predictorum modorum scilicet proti deuteri tritici quotiens opus fuerit uice finalium affines haut incongrue subrogantur. Ut autem quod dicimus clarius elucescat de singulis exempla subdamus. Sicut in antiphona ista. Gaudendum est. Cum sit proti in loco suo

Ad

cantari n̄ pot̄. q̄ ī q̄bꝫdā locis sub paripate ypaton
i. C. g̃ui tonū req̄rit. q̄ ibi n̄ est. Ceterū ī mese. i.
a. īcepta absq; errore ad eand̄. a. ī fine deducit̄. Simi-
lit̄ ⁊ ista. ā. Magnū hereditatis misteriū. hoc aū
q̄dā euitare uolentes. pont̄ int̄. A. ⁊ B. g̃cū. S. q̄
ꝫ sinomenon. i. adiūctū appellat̄. ut ita sub. c.
tonū hant̄. Verū tn̄ id nulla auctoritate c̄firma-
re q̄ut̄. Nā Wido q̄ ad hoc solū studuit ut nul-
lus ī monocordo notar̄ eēt defect̄. hāc p̄cul du-
bio int̄seruisset si eā necessariā uidisset. est. ⁊
aliud q̄ illoꝝ assertionē improbat. hoc uidelicꝫ q̄ cant̄
plerūq; n̄ m̄ sub parypate ypaton. s; ꝫ sub paripa-
te meson. tonū req̄rit. q̄ necessitate c̄pellim̄ ad
supiores c̄fugere. vt ī hac c̄munione. Aufer a me
obp̄briū. ut ī. ā. Germinauit. Itē cant̄ deuteri ī
p̄ꝰ c̄su defic̄ vt ī hac an̄. Tu dn̄e uniūsoꝝ. S; ⁊
cant̄ t̄ti ī loco suo aliq̄tiens cantari neq̄t. quēadmo-
dū hęc cō. De fructu op̄ū tuoꝝ dn̄e. h̄ oīa q̄sq̄s in
affinib; finaliū cantauerit. absq; errore ad finē p̄uenī ⁊.

xv. Q̄ aū Qꝫ stultoꝝ ignorantia sepe cantū dep̄uat.
illa. ⁊ alia isti modi ī p̄ꝰ c̄su cantari neq̄ut̄.
utrū ex cantoꝝ uitio p̄cesserit an sic a modulante
p̄mū p̄lata fuerit int̄tū habem̄. Ceterū hoc c̄tissi-
me nouim̄ q̄ p q̄rūdā ignorātia multotiens cant̄
dep̄uat̄. quēadmodū iā plures hm̄s dep̄uatos q̄
enumerare possim̄. Quos re uera n̄ ita ut nc̄ in

ecclesijs canunt modulantiū auctoritas ꝓtulit.
s; ꝑuę hōiū uoces motū aī sui seq̄ntem recte
cōposita ꝑuertere. ꝑuersaq; ī usū īcorrigibilē dedu-
xere. adeo ut iā pessimus usus ꝑ auctoritate tene-
at. Sicq̄ īpiti cantores aliq̄n canendi tedio ꝑgrauati
q̄ eleuanda erāt depssert. plerūq; petulantia
īducti q̄ īferi erāt canenda ult̄ legē extulert
ut patet ī hoc graduali. Qui sede [F G F G] dn̄e. Nā
[d e f d] sup cherubin q̄ ī paranete [i. d.] die regmenon īcipi-
endū ÷ ī [i. a.] mese. īcipe solet. indeq; fit ut cant
ī licanos [i. d.] ypaton cōtra ius exeat. Itē ī hac cōmōe
Principes ꝑsecuti st̄ me. pleriq; n̄ minimū errāt
Nā cōcupiuit q̄ in [i. c.] tritedie regmenon īcipiendū ÷
ipsi ī b. molli īcipiūt. sicq; īsolitū int̄ e. ⁊ b. molle
intuallū faciūt. cantūq; legali cursu destituūt.
Similit̄ n̄ nulli īcōuenient̄ effert. GR. Probasti
dn̄e. Versū nāq; eius. Igne me examinasti ī trite-
die [c.] regmenon īcipiendū ÷. ī paripate [f.] meson
īchoat. sicq; legitimā cant̄ seriē ex toto cōtrabāt.
Sz cū ī hoc cantu peccet. dū ea q̄ eleuanda st̄
deprimūt. ī aliis q̄bꝫdā n̄ nulli errāt dū ea q̄
deprimēda st̄ eleuare moliūt. ut ī hoc respons.
duct ÷ ihc ī desertū. Cū en ī dic ut lapides
ī tritedie regmenon n̄ sit īcipiendū. ipsi illud
ī trite ypboleon īcipiūt. In hoc R. terribil ē
pleriq; delinquūt ī eo loco ubi est et porta celi

Eleuat. n. hoc subito ad acutas transilientes. cum potius
circa finalem. o. sit canendum. fallunt. et persepe indocti can-
tores in iudicandis tonis ex similibus cantuum princi-
piis. Verbi gratia. Multi hanc. a. Iste puer. plagi deuterio ad-
iudicant quia in inceptione conuenit cum ista. a. In odore. Et autem
Iste puer. autentica pro. In odore plagis deuteri. Similiter
et has. a. Ipse pibit. Dirrupisti domine uincula mea. cum
sint mixolidii non bene quidam ypofrigio ascribunt. quia cum quibusdam
antiquis ypofrigii concordare uidentur. quemadmodum ipse
pibit. cum ista. a. Rorate celi. Dirrupisti domine cum ista
. a. Da mercedem domine. Item hec. a. Malos male perdet.
Et qui odit animam suam. Et nouit dominus uiam iustorum. Cum sint
ypomixolidii. hoc ipsarum diastema. et sistema apertissime
testantur. Nam de teleusi patet a quibusdam frigio attribuuntur
quoniam in principio conueniunt cum istis antiquis. Domine spes sanctorum.
Tu bethlehem. Similiter. et hec. Ascendente ihesu. Benedicta
sit. Gloriosi. cum ypomixolidii sint. non nulli frigio adaptant.
Sed Gloriosi quidem magis ypolidio conuenire uidetur. Nec solum
autem quidam ex similibus principiis seducuntur. sed ipsi ultra prius
uocibus suis quosdam a suo cursu detorquent cantus. quemadmodum
istas. a. Quid retribuam. Cum inducerent. Cum audisset iob nuntiorum
uerba. Cum. n. iste sint dorii. et lenitur sint incipiende ipsi
eas uoce acriter suspensiua ad acutas sustollunt. ita ut cum
istis in principio conueniant. Qui de terra est. Quando natus est.
Nec mirum de principiis. cum et fines cantuum perueniant. atque
a suo cursu prauae canendo deflectant. ut in antiquis. Petrus autem

nã cũ ẽsũ ꝓa hãt. idq; diaſtema ei⁹ atq; ſiſtema apte
demõſtret. ñ nulli eã i ypatemeſon ſatis absone ecue
facuũt. ita canentes. ab ecclesia ad deum. Cũ poti⁹ hoc
ñ canendũ ſit. ab ecclesia ad deum. Q⁹ diuſi diuſis

Xuj. Cũ aũ iã ꝙ multa exẽpla demonſtrauũ ſit delectentẽ mod⁹
quoꝝ ẽpi uariant. qm̃ ⁊ ꝙ ieptos cantores depuant.
hoc q; de ipſaꝝ q̃litate ſubnectendũ uidet. q; diuſi
diuſis delectant. Sic enī ñ oĩũ ora eod⁹ cibo capiunt.
ſi illi q; acerbis. iſti u̾ lenoribꝫ eſcis utunt. ita pfecto
ñ oĩũ aures eĩdẽ modi ſono oblectant. Alios nãq; mo-
roſa. ⁊ curialis uagatio ꝑmit delectat. Alios rauca
ſeu q̃uata capit. Alios ſeuera. ⁊ q̃ſi indignans ſtri⁹
pſaltes uiuat. Alios adulatorꝝ q̃rũ attrahit. Alij
modeſta q̃ti petulantia. ac ſubitaneo ad finalẽ
caſu mouent. Alij lacrimoſa uoce ſexti mulcent.
Alij mimicos ſaltus ſeptimi libenter audiũt. Alij
decenter. ⁊ q̃ſi matrialẽ octaui carmẽ diligũt. Qua-
ꝓp ĩ cõponendis cantib; bene cauẽ muſice ita ſibi
prude debet. ut eo m̃ q̃ decentiſſime utatur q̃ eos
maxime delectari uidet. q̃b; cantꝰ ſuũ placẽ de-
ſiderat. Nec mirũ aliqm uideri debet q; diuſos di-
uſis delectari dicim⁹. q; ex ipſa nata hoĩb; ẽ ĩditũ
ut ñ oĩũ ſenſus eũdẽ habẽt appetitũ. vñ plerũq;
euenit. ut dũ q; cantꝰ iſti uidet dulcedinẽ. ab
alio diſſonũ iudicet. atq; oĩno ĩcõpoſitũ. Certe
ego ipſe memini me cantiones aliq̃s caruſ q̃s dã

cecinisse. et quod unus summopere extollebat alii penitus displi-
cuisse. Habent autem modi speciales. et inter se diversas sonorum pro-
prietates. adeo ut diligenti musico seu et exercitato cantori
cognitionem sui ultro ingerant. Et quemadmodum aliquis mores ha-
bitusque diversarum gentium perscrutatur. cuiuscumque nationis hominem
videt docte internoscit. videlicet hic est gracus. et hic germanus.
illum vero hispanum. illum autem gallum iudicans. ita mirum mu-
sicus non autem solo nomine audita qualibet armonia statim cuius sit toni
agnoscit. Quamvis tamen hic in aliquantis fallat. Nam aliquando cantus non
tantum in initio. sed et in medio alicuius toni cursu utitur. cui tamen in fine
contradicit. Quod liquet in hoc R. Gaude maria. Cum enim et in
principio et in medio autento deuterio subserviat in fine tamen
se plagi tritio dicat. Cantus igitur huiusmodi monet. ne quis de tonis
temere iudicet. sed potius finem. in quo omne canendi iudicium pendet
providus expectet. ne si ante tempus tonum edixerit. fine
dicta eius refutante peniteat eum non tacuisse. Ad hoc etiam
considerandum est quod cantus quorumcumque modorum tanta aliquando
videntur similitudine convenire. ut vix aut nullo
modo cantor discernere possit cui tono rectius eos adaptare
debeat. Hoc autem in autento tritio. autentaque tetrardo
evenire solet. et preterea in plagalibus istorum. quemadmo-
dum in his antiphonis considerare potes. Gloriosi principes
terre. Pro nobis gallus. Hec enim tam competenter ypolidio
atque ypomixolidio conveniunt. ut cui potius attribui
debeant hanc facile discernas. Item hic R. Genti pecca-
trici. unde apud quosdam. tam lidio quam mixolidio convenire videtur.

vn̄ ap̄ q̄sdā ūsus siccantat. Esto c c d cc a c a c c d c c placabilis. Ap̄
plerosq; aū sic. esto d d f e d c d c c e Intitū istud s̄ d̄s ī loco. q̄dā
lidio q̄dā mixolidio adaptāt. Ego ū illos sequendos iudico
q̄ utrūq; hoꝝ lidio attribuūt. Huiusmodi aū p̄dictoꝝ t̄poꝝ cō
sonantiā g̃ci ni fallor aīadūterāt q̄n eis parū discta. ⁊
fere ead̄ uocabla īposuer̄. In aliis nullā talē cūenientiā
repies. excepto q̄d cant̄ p̄ti ī ypatemeson q̄ finat ⁊ deuti aliq̄
tiens cōmode pausat. vt ī alla. Iurauit. Et ī hac cōmunione
p̄ncipes p̄secuti s̄ me. St̄. ⁊ aliq̄ cant̄ tanta similitudine cūe
nientes ū scd̄m diūsas emissiones diūsis toni coplāri cgrue
posst̄. Quēadmodū hę antiph. Et respicientes. Lup̄ rap̄. p̄or
.n. ad plagalē tetrardū. p̄terior ad plagalē t̄tū. si h̄ m̄ canūt̄
Erat quippe magnus ualde alleluia. Oues ꝓprię alleluia.
Trigij aūt ab̄ę er̄. si sic emittūt̄. Magnus ualde alleluia. Oues ꝓprię
alleluia. De potentia musicę; xvij.

Sed nec hoc reticeri oportet q̄ magnā uī cōmouēdi
auditoꝝ aīos music̄ cant̄ h̄t. Siq̄ aures mulc⁊ mu
sica mēte erigit. P̄liatores ad bella cōcitat. Lapsos. ⁊ desp̄antes
reuocat. uiatores cōfortat. Latrones exarmat. iracundos miti
gat. tristes. ⁊ anxios letificat. discordes pacificat. uanas co
gitatione eliminat. freneticoꝝ rabiē tēpat. vn̄. ⁊ de rege
saul ī libro legū legit̄. q̄d a demonē corrept̄ d̄d ī cythara
canente mitigabat̄. cessante ū nichilominus uexabat̄. Itē
freneticus q̄dā asclepiade medico canente. ab īsania fert̄ fuisse
liberat̄. S. ⁊ de pytagora memorat̄ q̄ uxoriosū quēdā iu
uenē ab īmoderata libidine musica modulatione reuocauit

⁊ respicit si hoc m̄ canit̄

hẽ aũ musica scdm̃ diuſos modos diuſas potentias. Sz. ꝛ. ꝑ
unũ canendi gen⁹ potis aliquiẽ ad luxuriã ꝓuocare. candẽq;
ꝑ aliud q̃rotẽ penitentia luctũ reuocare. Cui rei exẽplũ
Wido de uuiene q̃dã refert. Cũ g̃ ī cõmouendis mẽtib; hoiũ sit
tanta musicę potentia merito usus ei⁹ acceptꝰ ÷ ī scã eccl̃a
Primũ aũ a scõ ignatio martire. necñ. ꝛ a beato ãbrosio
mediolanensiũ antistite usus musicę ī romana eccl̃a
hñi cepit. ꝑ hoc beatissim⁹ papa gregoriꝰ spũ scõ ei
ut fert assidente. ꝛ dictante cantũ modulat⁹ ÷. cantũq;
romanę eccl̃e q̃ ꝑ annis ĉelim duninũ celebrat⁹ officiũ
dedit. Q̃d aũ canendo laudend⁹ sit ds. ñ parũ ī ueũ magna
auctoritat⁹ hñs. Legim⁹ nãq; ī libro ẏrodi q̃ submerso
pharaone moyses. ꝛ cũ eo filij isr̃l canticũ ceciner⁹ dño. Sz. ꝛ psalmista ait. hẽ haut ignar⁹ ī decachordo q̃
÷ musicũ ĩstrumẽtũ. laudes dꝰ cecinit. nosq; ad cõmendũ
hortat⁹ dicens. Cantate dño canticũ nouũ. laus ei⁹ ī eccl̃a
sõꝯ. Nec solũ na̅ali sono ut nos. ī laude di uolunt. cũ
ꝛ ꝑ manũ facta musicę artis ĩstrumẽta dñm laudari
ẽmouens. ait. Laudate dñm ī sono tubę ī psalterio ꝛ cythara. ī tympano ꝛ chozo. ī cordis. ꝛ organo. Cũ g̃ canta
hẽ disciplinę ī ueũ testamẽto ĩuenat⁹ auctores tas. cũq;
eã tã religiosi uiri ī eccl̃a sayer̃. cũ dem̃q; efficax ut dictũ ÷ ad mẽtes hoiũ ẽmouendas sit ei⁹ potentia. quę hẽ
scientię samũ pigeat. Quis ei ñ toto affectu studiosius
adhereat. Verũ q̃ ñ solũ ꝓfani sci cant⁹ officiales ī scã
eccl̃a modulant sr̃. sz. ꝛ alij q̃dã ñ longe añ mũ cẽpa.

cantuū cōpositores excitere. q̄d nos q̄; cantū uetet cō-
texere n̄ uideo. Nā ⁊ si noue modulationes nc̄ i ecclā n̄ sūt
necessarie. possumus tn̄ i ridmis ⁊ lugubribus poetarū
uersibus decantandis ingenia nr̄a exercere. Qm̄ aū modulan-
di licentiā uicissim ⁊ petimus ⁊ damus cōgruū uidr̄ ut de
cantu cōponendo p̄cepta supponamus. p̄cepta de cantu cōponendo

viij. xiiij. Primū g̃ p̄ceptū modulandi subnectimus. ut scd̄m
sensū uerborū cantus uariatur. Quis aū canendi modus
cuilibet materie conueniat p̄ius docuimus. cū diuersos diuersis
delectari diximus. Quosdā n. curialitati. q̄sdā lasciuie
q̄sdā ⁊ tristitie aptos monstrauimus. Sic aū laudē de-
siderantis poete studendū ⁊ ut facta dictis exequet. neue
eius quē scribit fortunis absona dicat. sic laudis auido
modulatori annitendū ⁊ uti ita p̄pe cantū cōponat
ut q̄ uerba sonat. cantus exprimere uideatur. Itaq; si iuuenū
rogatu cantū cōponere uolueris. iuuenilis ille sit ⁊ la-
scuius. Sin uero senū morosus sit ⁊ seueritatē exprimens.
Quemadmodū n. comediarū scriptor si partes iuuenis
soni. et luxuriosi auaro mandauit derisui subiacet
q̄les ap̄ flaccū. plautus ⁊ clōsennius induxerunt. ita rep̄hen-
di potest modulator si i tristi materia salientē modū ad-
duxerit. et i leta lacrimabilē. Prouidendū g̃ ⁊ musico uti
ita cantū moderetur. ut i aduersis deprimatur ⁊ i p̄speris exal-
tetur. Hoc aū n̄ adeo p̄cipimus ut sēp̄ necesse sit fieri. s;
qn̄ fit ornatui esse dicimus. hm̄s tn̄ de his q̄ dicimus
aliq̄ exēpla. Sicut antiph̄ i resurrectione dn̄i exultationē

i ipso sono p̄tende uidr. ut hę sc̄; sedit angl̄s. Cū rex gl̄ę. Xp̄c
resurgens. Ista aū ā. Rex aū dd. n̄ tm̄ i ūb̄ s; ē i cantu
merorē sonare uidr. S; i auctorib; q̄rimonię ꝑ ypolidiū
q̄ ls miserabilē sonū h̄t. freq̄ntissime decantant. Illud
p̄terea laudis cupido modulatori iniūgim̄. ne i una neuma
nimiū eā iculcando oberret. ut q̄ta opa ꝑit̄ poeta uita-
re c̄tendit illd̄ uitiū q̄ gr̄ci dict̄. ~~ο~~ ~~ω~~ ~~ε~~ ~~ο~~ ~~τ~~ ~~ω~~ ~~υ~~ i. similiū
casuū. tanto nisu cantuū c̄positor uiciū q̄ ap̄ musicos
~~ο~~ ~~ω~~ ~~ε~~ ~~ο~~ ~~ν~~ ~~τ~~ ~~ω~~ ~~υ~~ i. similiū sonoꝝ appellat̄. euitare.
S; de p̄ori uitio g̃matici. siue ē rethores uideat̄. nos aū
de p̄tiori q̄ musicis uitandū ēē diximus. exēplū dam̄ i h̄
R. Ecce odor filij mei. Nā i eo loco ū ÷. Crescere te fa-
ciat deus meus. uitiosa ÷ uni⁹ neumę iculcatio. Sim-
lit̄ i t̄ctu illo. Qui habitat i adiutorio altissimi. uitio-
sa ÷ uni⁹ podati crebra repcussio i eo loco ū ÷. Et refugiū
meū ds. Si aū intdū aliquę detentes neumę semel
repetant̄. n̄ uituparam̄. ut i fine responsorij. Q̄ cū au-
dissent. ū ÷ Laudantes clem̄tiā. Itēq; i fine respōsorij
Sit lūbi uri. ū ÷. a nuptiis. Sciendū ē q̄ i p̄ncipalib; autētis s.
ad finē cantū paulatī ducē laus ÷. i collatalib; ū ad finē
cantū p̄cipitare decet. Que sit optima modl̄andi forma;

Optima aū modulandi forma h̄ ÷. si ibi cant⁹ pau-
sationē finalis recip̄. ū sens⁹ ūboꝝ distinctionē fac̄.
Qd̄ c̄siderari pot̄ i hac. ā. cū eēt desponsata. Hoc aū
p̄ceptū n̄ bn̄ ispexit q̄ ūsiclos illos modulat̄ ÷ quoꝝ initiū
÷ hō q̄dā erat diues ualde. Nā iste idē ūsicl̄s nusq̄ in

recta distinctione finalē cōtingit. S; ⁊ hoc armoniā non
minimū exornat. si ī cantib; discipl̄or̄ id obseruetur
ut finalē sepe repetat̄. cōtaq; illā ūsent̄. ⁊ ī q̄rta rarissi
me pauset̄. in q̄nta ū nullo m̄. S; ⁊ si q̄ntā aliq̄do cōtige
rit̄. rapt̄ ⁊ q̄si formidando eā cōtingentes ꝓpant̄ recur
rat̄. vt ī hac ā. dit petrus. In cantib; aū magistror̄
id ꝓuidendū ÷ ut ī acutis maxime ūsent̄. ⁊ p̄q̄ in
q̄nta a finali bis ⁊ t̄ pausauerit̄ finalē req̄rāt̄. rur
sūq; ad supiores festinando se cōnsferat̄. q̄ subiugaliū
÷ maxime ī g̃uib;. ita autentor̄ maxime ī acutis
cōūsari. h̄ p̄cepta exēplū h̄t hec ā. Muneribꝫ datis.
Obseruandū ⁊ diapente ū ī melodia subiugaliū a finali
n̄q̄ ad supiores saliat. diatesseron ū sup̄. ⁊ īfra lib̄o fiat
Quarti tn̄ cant̄ ꝑ diapente cōperentiꝰ q̄ ꝑ diatesseron
cadit. ⁊ resurgit. Nec mirū c̄. ⁊ magistri h̄ armonia
sepiꝰ ⁊ meliꝰ ad sextā q̄ ad q̄ntā ītendat̄. ⁊ remittat̄. No
tandū q̄; q̄ ī cantib; autentor̄ plurimū fit. cos a finali
crebro ꝑ diapente deponi. ⁊ eleuari. ī t̄cio id īcōcinnꝰ ÷
S; ī q̄nto decentissimū. In q̄ ⁊ hoc ornatiu ÷. si plerūq;
cant̄ eiꝰ a finali ꝑ ditonū ⁊ semiditonū surgat ut
patet ī ā. hac. Paganor̄ multitudo. hoc aū p̄ceptū de
utrisq; breuit̄ damꝰ. ut cant̄ subiugaliū ⁊ īfra finalē ⁊
sup̄ q̄ntā rarissime cōtingat. īfra ꝑꝑ nimiā g̃uitatē.
sup̄ ꝑꝑ nimiā sonoritatē. ne autento attribuat̄. cant̄
ū p̄ncipaliū n̄ sit q̄nta ad ꝓximā finali deponat̄. ad octa
uā aū tā q̄nt̄ q̄ alii p̄ncipales potent̄ ascendat̄. s; nonā

Ao.

Ao.

Ao.

Ao.

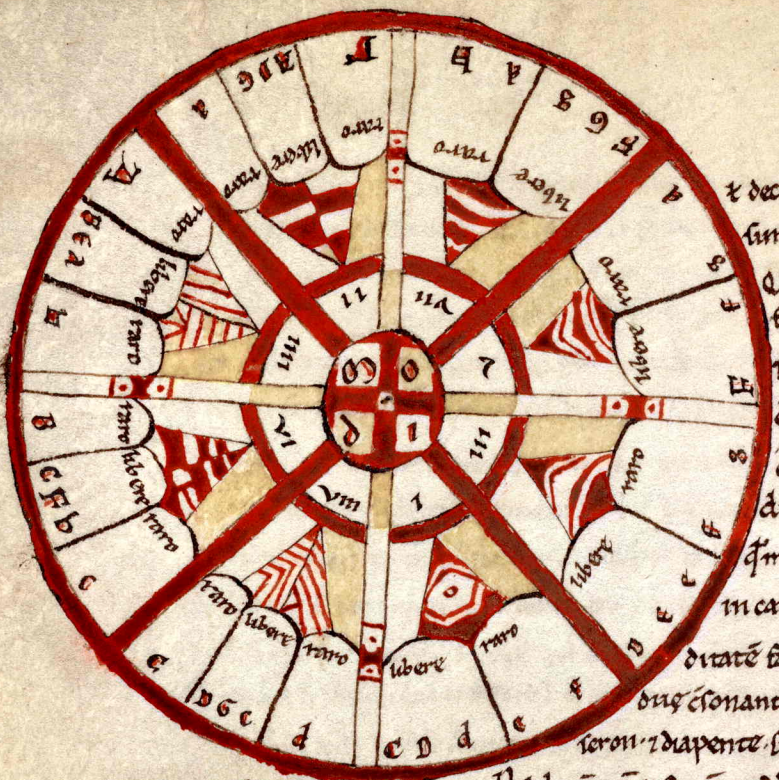

et decimā raris-
sime cōtingāt
Quod te hec
figura lucu-
lentissime
docet.
Aīa dūten-
dū p̄terea
q̄ maximā
in cantu iocun-
ditatē faciūt iste
due cōsonantie. diates-
seron. et diapente. si cōuenient
ī suis locis disponantur. Pulchrū nāq; sonū reddt. si remis-
sa aliq̄tiens statī ī eisdē uocib; eleuant. quēadmodū
patet ī alla. Vox exultationis. Verū tn̄ diatesseron
multo dulciorē melodiā fac. et maxime ī autento deu-
tero. sunt dū t. et q̄ter. et eo āplius uarie repercutiantur.
Sic ī fine h. ā. O gloriosū lum̄. bene cōsideranti liquet. h m

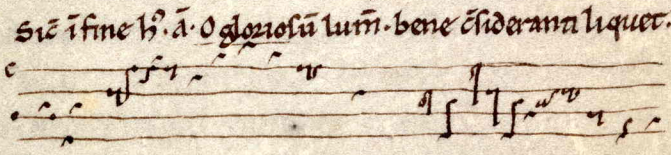

Quos fecisti ueritatis lumen ag noscere
Ita pulchrū ÷ sup q̄s notas neuma descendit p easdē
statī ascendat. ut hic meruit diuina reuelatione
Itē decentissimus ī cantu sonus ÷ si diatesseron intdū
ita uariet ut semiditonus. et ditonus nc̄ p̄cedat. nc̄ subseq̄t

ut ī hoc exemplo manifestū est.

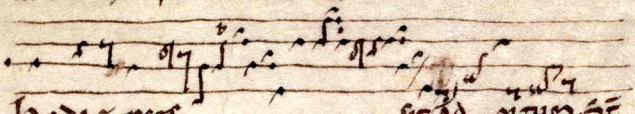

Hodie pces sit ad ortum. Sī

⁊ alię quā plurimę modulandi spēs egregię. q̄s omīs ne tediū poti⁹ quā doctrinā lectoribꝫ īgeram⁹ enarrare n̄ oportet. Cant⁹ aū h⁹ modi musici accuratos uocat q̄ in hoꝝ cōpositione cura adhibeat⁹. hos ⁊ metrcos ꝑ similitudinē appellat. q̄ more metroꝝ ctas legibꝫ dimetiant⁹. quē ad modū sī ābrosiani. Cl̄it ꝑ uocales cāt⁹ poscat cōponi.

XX. Adhuc ⁊ aliā modulandi monstram⁹ uiā pulchrā sane. s; ante guidonē īusitatā In primis c⁹ toni cantū cōponē uelis tetū destinato. ⁊ q̄nq; notas cū totidē uocalibꝫ ꝑ ordinē sup̄ scr̄ptas scr̄bas collocato in tablis. ⁊ scdm q̄ te singularū uocales sillabarū duxerit canendo rite īcedas h̄ modo.

a e i o u
D E F G A

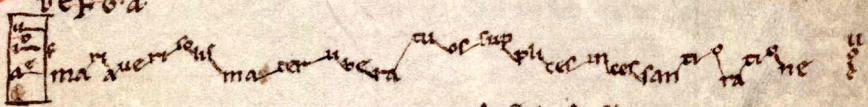

Itē alter⁹ modi ꝑ eandē reglam. a e i o u
F G A B C

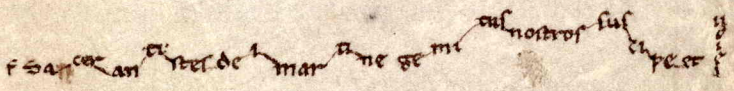

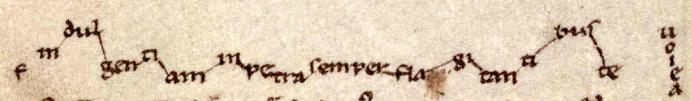

XXI. Qm̄ autē ista quā dedim⁹ modulandi regla nimis stricta uidr. q̄lit laxiorē ⁊ libiorē cōponendi uiā t̄ parare Quid utilitatis cōferat neume a guidone īuēte.

possis edocebimus. Dispone sex et octo et ⁊ plures si
libeat per ordinem notas eisque uocales duplicitur ascribas ita
scilicet ut unicuique notae duas seriatim attribuas. hoc modo.

i o u a e i o u
F G a b c d e f
o u a e i o u a

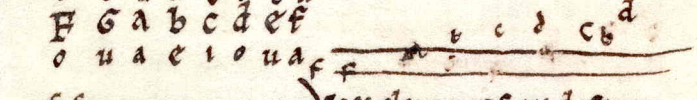

Vox clamantis in deserto

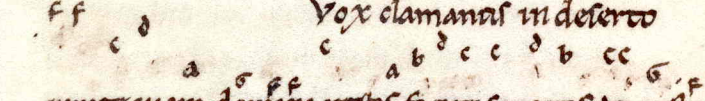

parate uiam domini rectas facite semitas dei nostri
Vide autem ne te ista quam premisimus uocalium dispositio ad hoc
inducat ut eas semper necessario ita disponendas existimes.
Sicut enim pictoribus ac poetis licet incipere quod uolunt. sic nimirum
sic modulanti per uocales eque potestas est pro uelle sui eas in prin-
cipio disponere. itemque quemadmodum illis prouidendum est ut ordinem
inceptum fine tenus deducat. Verbi gratia. Cum ego in premisso cantu
paripatemeson. oi. attribuerim ut ibidem ei et. ao. et au. et
quicquid tale uolueris locare poteris. dum modo persistas in ordine quem
inceperis. Quod ut magis pateat melum alterius modi exempli gratia
supponamus.

e i o u a e i o
C D E F G a b c
i o u a e i o u

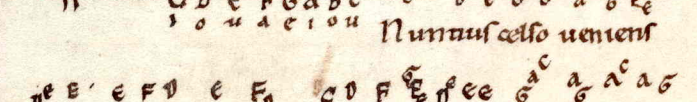

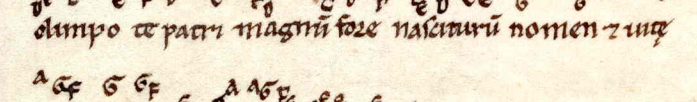

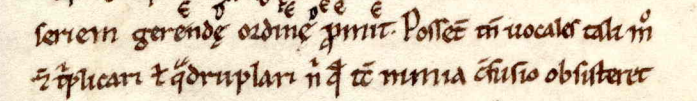

Nuntius celso ueniens
olimpo te patri magnum fore nasciturum nomen et uitae
seriem gerendae ordine promit. Posset tamen uocales tali modo
⁊ triplicari et quadruplari nisi quod tunc nimia confusio obsisteret
modulanti. Cum itaque ut ostensum est cantus per uocales compo-
natur sitque manifestum ex uocalibus constare quecumque dicuntur.

rectissime ait Wido quod ad cantum redigatur omne quod dicitur

Ne forte moueat lectorem quod in primo capitulo Caput 22.um

ei iniunximus ut cantare per musicas assuesceret neumas et de eis tractare huc usque distulimus attendat quod non abrefecimus. Nisi enim prius sciret musice canere exempla passim ob diuersas causas introducta nulla tenus posset intelligere. Cur autem a guidone inuentae sint huiusmodi neumae non statim oportuit dici. cum earum causa et utilitas per ea quae iam premissa sunt satis possit percipi. Cum enim in usualibus neumis intervalla discerni non ualeant cantusque qui per eas discuntur stabili memoriae commendari nequeant ideoque in cantibus plurimae falsitates subrepant. Haec autem omnia intervalla distincte demonstrent usque adeo ut et errorem penitus excludant et obliuionem canendi si semel perfecte sint cognitae non admittant. quis non magnam in eis utilitatem esse uideat. Qualiter autem regulares neumas errorem potius quam scientiam generent in uirgulis et in clinibus atque podatis considerari perfacile est quoniam quidem et aequaliter omnes disponuntur et nullus eleuationis uel depositionis modus per eas exprimitur. Unde fit ut unusquisque tales neumas pro libitu suo exaltet aut deprimat et uel tu semitonium uel diatesseron sonas alius ibidem ditonum uel diapente faciat et si adhuc tercius assit ab utrisque disconueniat. Dicit namque unus hic modo magister trudo me docuit subiungit alius. Ego autem sic a magistro albino didici. Ad hec tercius. Certe mihi salomon longe alio modo cantat. Et ne te longius morer ambagibus raro tres in uno cantu concordant. nedum mille quia nimirum dum quisque suum prefert magistrum tot fiunt

Trudo.

Albitius, ou nus

Salomon.

diuisiones canendi quot sunt in mundo magistri. Vt autem
manifeste uideas quod in legalibus neumis sepe per ignoran-
tiam cantus depauatur. exemplum tibi sit. a. Collegerunt plerique etenim
clinem in prima sillaba faciunt. et penultima plus iusto de-
primunt uidelicet diapente facientes. et sequentem neumam
tono inferius incipientes. cum constet quod a Γ usque ad licanos ypa-
ton dyapente ÷ et sub Γ nulla consistit nota. et preterea quod nul-
lus subiugat sextam infra finalem contingere debet. non nulli sed
cantum eius antiphonae in alio loco confundunt. dum in ea uoce cecilium
inchoant. per quam pharisei. et ante penultimam eius dictionis infe-
rius incipiunt quam emittant. Qui autem concedere uolunt ueritati regule
quam paruo usui incorrigibiliter adherere eum canere conuenit hoc modo

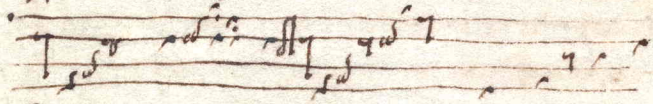

Col le ge runt pontifices et

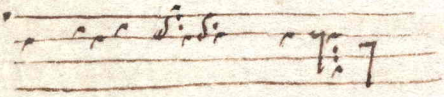

pharisei con cili um S. in communione

Be atus ser uus quem cum uenerit dominus

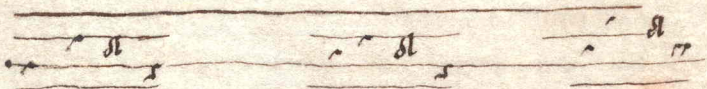

inuene rit. Alii autem Inuenerit. Alii autem Inuenerit
hic leuis error habetur quia per unum podatum incongrue prolatum
habetur hoc autem quidam sic corrigunt quod dominus a tertie die regimen non
efficitur

nolentes q̄si magnū sit nefas si p⁹ pentecosten ī ā. ⁊ ī aliis
cantib; alt pferat. Ead culpa illos redarguit q̄ offertoriū
Ao. illd. Posuisti dn̄e. ī mese emittūt. ⁊ alt relinquūt Notandū
aū q̄ sic supdixim⁹ is sepe cantū depuat q̄ eū n̄ ī uoce
cgrua s; scdm suā opinionē īchoat. ut patet ī hac cō
munioē Scaplis suis. hac enī qm̄ q̄dā ī licanos meson
īcipiūt defectū pati cspicant eāq; corrigendā arbitrantur.
S; si ī parypatemeson īcipit absq; errore ad finalē reuertitur.
⁊ emdatione n̄ īdig⁊ Sciendū tn̄ q̄ sic supi⁹ ostendim⁹ est aliq
cant⁹ q̄ ī p̄o cōsu defitiūt. s; ī affinib; absq; īpedimēto decrt
Ao. ut ītroit⁹ iste. Exaudi dn̄e. v. q̄. c. a. ⁊c. ⁊ cōmunio. Dicit
andreas. ī affinib; canenda ÷ scdm illos q̄ eā ypolidio asscribūt
Scdm illos u⁹ q̄ eā plagali tetrardo attribuūt. ī p̄o cōsu bene cantat.
Sz itē aliq cant⁹ q̄ nec ī p̄o cōsu nec ī affinib; cantari poss. De q̄b;
tale pceptū dam⁹. ut ad p̄ū cursū corrigant. Si aū multū
s̄ cfusi ⁊ ī affinib; facili⁹ poter emdari eo dirigant q̄admodū
istud offertoriū.

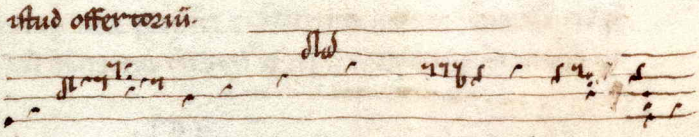

In di e sollempnita tis. usq; lac. ⁊ mel alle luia
Prouidendū de R. hic q̄ aduenit. ut ī mese p̄ncipiū su
mat. ⁊ ī eod loco habens. īcipiat. ⁊ ī paranete die ⁊ egme
non emittat. S; de R. Viri īpii. curandū ÷ ut emdet ī h loco
u ÷ ⁊ rei facti s̄ ita.

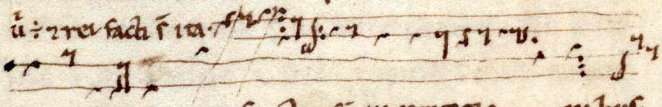

Sapientiam ⁊ rei facti sit in cogitatio nibus.

sit certitudo. note supscripte non minorem pretendunt dubi-
tationem. presertim cum per eas multe dictiones diversarum sig-
nificationum incipiant. ideoque ignore tamen quid significet. Sed et si
eis tribuatur aliqua certa significatio. non tamen per hec exstirpatur
omnis dubitatio. dum cantor adhuc manet incertus de modo
intensionis et remissionis. Sequitur c. diversarum dictionum prin-
cipium. veluti. cante. cito. clamose. Similiter l. ut
leva. leniter. lasciue. lugubriter. Simili modo s. quemadmo-
dum sursum. suaviter. subito. sustenta. similiter et cetera.
Hoc autem de musicis et irregularibus neumis intimare
breviter possumus. quod neumis tam vero tamque levi cantorem
tramite ducunt. ut etiam si velit errare non possit. et postquam
quivis seu magnus sive pusillus. iiii. historias vel totidem
officia per eas a precentore didiscerit. totum antiphona-
rium et graduale absque magistro addiscere poterit. Irregula-
res vero non ostensum dubietatem gignunt et errorem. nec tantam
utilitatem cantori conferre valent. ut postquam per eas totum
graduale usque ad unum officium. et ut amplius dicam usque ad
unam communionem a magistro didicerit. illam unam communi-
onem que restat canere per se sciat. Liquet ergo quod qui istas amplectitur
amator est erroris ac falsitatis. qui autem musicis adheret
neumis. tenere vult semitam certitudinis et veritatis.
Sciendum preterea quod tribus modis musice neume fiunt. Uno
modo per notas in monocordo dispositas. quo veteres mu-
sici usi sunt. Secundo modo per intervallorum designationes. quod neumandi
genus heremannus contractus reperisse dicitur. fit autem hoc modo. e.

uocū eq̄litatē designat. S. semitoniū nota. t.
tonū demōstrat. t. iūctū cū. S. semiditonū
ostendit. h̄ m̄. t. t. duplicatū ditonū declarat.
ita. E. D. capital diatesseron p̄tendit. A. diapen-
te demōstrat. cui si adiūgas. S. semitoniū cū di-
apente notat. hac figura. A. Sin aū. t. apponas
tonū c̄ diapente designat. h̄ m̄. A. S. ⁊ si diapa-
son signare uolueris. A. ⁊ D. capitalē adiūgas ita.
A. hoꝝ aū signoꝝ unūq̄q; absq; pūcto ītensio-
nē notat. c̄ pūcto remissionē. Et h̄ q̄ oīa plenis-
sime docet cantilena illa ab ipso hermanno ut
fert̄ c̄posita. E. uoces unisonas eq̄t. ⁊ cetera. n̄ q̄ dia-
pason mētionē n̄ fac̄. t̄ci neumandi mod̄ ÷ a guido-
ne īuent̄. hic fit p̄ uīgas. clines. q̄lismata. pūcta
podatos. cetasq; h̄ocemodi notulas suo ordine dispo-
tas. q̄s. ⁊ meta in margine apposita. multū fac̄
expeditas. P̄ hc̄ itaq; modū q̄sq̄s celerit̄. ⁊ p̄ficue
ad canendū musice ītoduci desiderat. t̄b; īsudan-
dū ēē laborib; sciat. P̄m̄ q̄ppe labor ÷. ut q̄ t̄ q̄t
sillabę cuiq; uoci attributę sīt diligent̄ c̄sideret̄. Deinde
nichilominus studendū ÷. ū q̄ uoces ī linea. t̄ spatio
c̄stitutę sīt recte p̄pendat̄. t̄ci aū labor cantionis ÷
ne cantorē uocū uaria dispositio ducat ī errorē.
Qd̄ h̄ m̄ facile euitare potit. si diligentius aīaduertat̄
q̄. F. minio. ⁊ c. croco signat̄. scd̄m. v. uarietates
q̄nq; locis colores disponūt̄. Qd̄ā tn̄ si color desit. p

minio punctū ī principio lineę pont. Id circo aūt duas has. scil.
F. ꝛc. t ꝯ colores q̄b; signant tāto pe observari p̄cipim
q̄m ꝑ eas alię notę regunt. eisq; de loco motis cete pa-
rit mouent. S; si his neumis colores t notę non adert. tales
s̄ neumę. q̄t putē sn̄ fune. De p̄uo usu abiciendo ꝛ superfluis

Ao.

X.X.u.

Libet m̄ q̄rūdā cantuū recordari. q̄ ꝑ irregulares q̄rūdā discrimis
neumas iā dudū s̄ depauati. utq; p̄uus usus ī his. ꝛ ī
aliis oīb; corruptis hucusq; seruat abitiat. magnope
hortari. Cū. n. cōstat q̄ dn̄s una fide. uno baptismate
ꝛ oīno morū unitate oblectat. q̄s n̄ cdat. q̄ idē ex mul
tiplici cantor discordia. q̄ n̄ ī uiti neq; ignorantes. s;
uoluntarie cstrept. offendat. Nos g̃ q̄ rectā canendi uiā
nutu dī nouim. errorē n̄ detuit pati. nec multū cu
randū fuit si q̄dā ī sulsi cantores ī uitiis ꝑtinaces locū n̄
det uitati. dū id efficē ꝑ possum. ut aliq̄ sanę mētis erro
rē deserat. ult emēdati. Tanta aū ī corrigendis cantib;
mediocritate usi sum. ut. ꝛ ꝑ paucitate sui tediū lectori
b; n̄ īgerat. ꝛ ī emēdatione n̄ multū ab usitato tmite
discedat. Sciendū sane q̄ q̄cq̄ uiciose cant. aut ī p̄ncipio
aut ī medio. aut ī fine ꝑuertit. In p̄ncipio q̄ppe cant
depauat. c̄ t ī p̄a nota n̄ īchoat. t ī sua nota īchoat. ꝑ
īcōpositā ꝑferentis uocē minuū deprimit. aut eleuat
ī medio q̄; t ī fine ꝑ īcgruū eleuatiōis t depositiōis
sonū cant plerūq; corrūpit. De singlis exēpla sub
dam. diuisi h̄ R. Ego ꝑ te. rogaui. ī diuisis locis īcipi
ut. q̄dā uidt ī ypatemeson. q̄dā ī licanos meson.

Ao.

d.

Ao.

De p̄uo usu abiciendo ꝛ superfluis q̄rūdā modoꝝ

n̄ nulli ī mese. ⁊ ī medio errorē uidentes cantū falsita-
tis arguunt. eūq; emendare cōtendūt. Verūtn̄ si ī paramē
se sumit p̄ncipiū absq; īpedimēto ad finalē suā legi-
time decurrit hoc modo

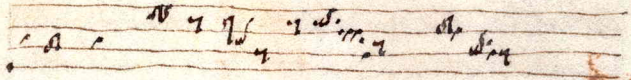

Ego pro te rogaui petre ⁊ c. Caro ⁊ sanguis
Itē ī medio cant⁹ error īuenit⁹ ut ī R. Bethlehē ciuit.
quē ī duob; locis emendari cōuenit. ita s. ut ultima sillā
dn̄ator ī paripatemeson īcipiat⁹ ⁊ ī t̄ra ī paranete
die regmenon p̄ncipiū sumat h̄ modo;

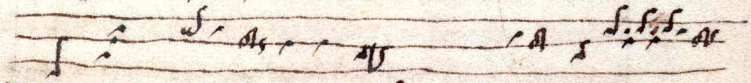

Bethlēhē ciuitas dominator ⁊ c. usq; ī terra nostra
S; ⁊ ī fine cant⁹ a q̄b; dā errat⁹ ut ī R. Mane sur-
gens iacob. Hoc .H. cū uerissime q̄rti sit toni q̄dā
īperiti ī licanos meson emittūt. ⁊ tn̄ ei tt̄ ūsū q̄rti to-
ni cōpetent̄ adiūgūt. cū poti⁹ hoc m̄ canendū sit.

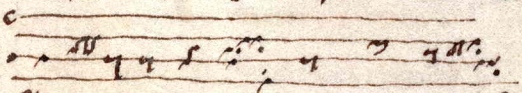

Et ego nescie bam. Cumq; Quidā hāc
ā. Pat̄ manifestam. cū sit ypolidii ī licanos yparon
emittūt dorioq; eā attribuūt. q̄ uitiū illi leuit̄ deui-
tat̄. q̄ alt̄ ī paripatemeson p̄ unisonū cantāt. Itē
pleriq; īdocti delinquūt ī hac. ā. Simile ÷ R. c. decē. v.
dū eā ī paripate yparon exire faciūt alt̄ canere

nolentes q̄si magnū sit nefas si p⁹ pentecosten ī ā. ⁊ ī aliis
cantib; alt pferat. Ead culpa illos redarguit q̄ offertoriū
illd. Posuisti dn̄e. ī mese emittūt. ⁊ alt relinquūt Notandū
aū q̄ sic sup̄dixim⁹ is sepe cantū depuat q̄ eū n̄ ī uoce
c̄grua s; scd̄m suā opinionē īchoat. ut patet ī hac cō
munione Scaplis suis. hac enī q̄m q̄dā ī licanos meson
īcipiūt defectū pati c̄spicant. eāq; corrigendā arbitrantur.
S; si ī parypatemeson īcipit absq; errore ad finalē reuertitur.
⁊ emdatione n̄ īdigz Sciendū tn̄ q̄ sic sup̄i⁹ ostendim⁹ est aliq̄
cant⁹ q̄ ī p̄o c̄su defitiūt. s; ī affinib; absq; īpedimēto decrēt
ut ītroit⁹ iste. Exaudi dn̄e. v. q̄. c. a. ⁊c. ⁊ cōmunio. Dicit
andreas. ī affinib; canenda ÷ scd̄m illos q̄ eā ypolidio asscribūt
Scd̄m illos u⁹ q̄ eā plagali tetrardo attribuūt. ī p̄o c̄su bene cantat.
Sz ite aliq̄ cant⁹ q̄ nec ī p̄o c̄su nec ī affinib; cantari poss. De q̄b;
tale p̄ceptū dam⁹. ut ad p̄ū cursū corrigant. Si aū multū
s̄ c̄fusi ⁊ ī affinib; facili⁹ poter emdari eo dirigant q̄admodū
istud offertoriū.

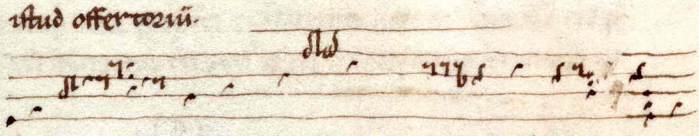

Indi e sollempnita tis. usq; lac. ⁊ mel alle luia
Prouidendū de R. hic q̄ aduenit. ut ī mese p̄ncipiū su
mat. ⁊ ī eod loco habens. īcipiat. ⁊ ī paranete die regime
non emittat. S; de R. Viri īpii. curandū ÷ ut emdet ī h loco
ū ÷ ⁊ rei facti s̄ ita.

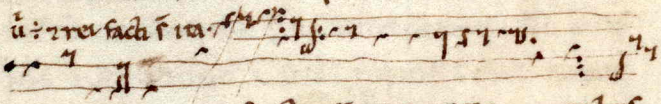

Sapientiam ⁊ rei facti s̄t in cogitatio ni bus.

hoc ꝛ R. Dñe ne i ira. emdatioe i medio idiget. Nam
miserere q̄ pu⁹ us⁹ i licanos ypaton icip i licanos meso
icipiendu. ite h R. Egregie d̄i martir. q̄da corrupt
q̄ ei i tertie die ꝛ egmenon n̄ emittut. ꝛ ecce n̄ lenit offer.
ite i h R. Egipte noli flere a q̄b; da erat. q̄ flere ultra
mese extollt. Ite i h gradual ad dñm q̄da deliquit. q̄
du tribularer. i paripatemeson n̄ icipiut. Ite i h G R.
Esto m̄ i dm̄. n̄ nulli cturbat q̄ ꝓtector ē i licanos meso
n̄ ichoat. Cōsidera ꝛ q̄ i offertorio Cōsirma hoc d̄s. cōsirma
ult̄ mese n̄ ÷ extollendu. d̄s au i paripatemeson icipiendu
÷ S; offert Oraui dm̄. i duob; locis emdatoe idig ꝛ scil
i principio ꝛ ubi ÷ sup ut hic patet.

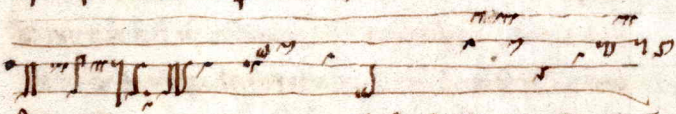

Ora ui deum meu ꝛ c̄ usq; sup sanctua nu
In cmoe ꝛ Cantabo dño ꝑuse cant q̄cuq; q̄ bona i pa-
ripate ypaton n̄ icipiut S; ꝛ i cō. Potu meu. rectius
cantat si. cu fletu. atq; ꝛ ego. i paripate ypaton
ichoant. Ite cmo. Dom⁹ mea. sic ÷ icipienda.

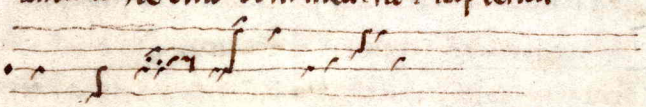

Domus mea domus orationis. ꝛ c̄. Veru hos paucu-
los cant⁹ ad p̄sens correctos ee sufficiat. P⁹ hac i tona-
rio ꝛ aliq̄s q̄ memorie occurrerit emdabim⁹. Nc aut
an q̄ exēplificandos tpos ueniam⁹. de supfluis ipsoꝝ
differentiis tractandu ÷ S; qm differētie multis modis

dnr. q̄ tpor differentias uocem⁹ p̄mit⁹ aperiendū. Diffrās
i tonis nōiam⁹ qn̄ seculor am̄ aliq̄ neume rōabilit̄
Ao. p̄mutant. Et sciendū q̄ differentiar q̄ tonis ascribūt
alie s̄ cōpetentes. ⁊ necessarie. alie ⁊ si cōpetentes n̄
tn̄ necessarie. alie neq; cōpetentes neq; necessarie
imo prs⁹ nulle. cōpetentes necessarias dicim⁹ illas
diffrās. q̄s us⁹ cantor ht̄ ab antiq̄s modlatorib; insti-
tutas. Cōpetentes aū. ⁊ non necessarie dnr. q̄ n̄ neces-
sitatis causa. s; soli⁹ curialitatis adiūgūt̄ quēadmodū
patet i hac ā. O beatū pontificē. Cū. n. ista sit scdē dif-
frē autenti pti. pleriq; illa neglecta talē ei diffrām
adaptāt. Seculorum amen. O beatum pontificem.
Ille aū neq; cōpetentes neq; necessarie s̄ q̄ n̄ i recto
tenore. s; scdm libitū canentiū adaptant̄ ū ista.
seculor amen. Nos qui uiuim⁹. S; ille diffrē q̄s
q̄dā diffrās ēē asseuerāt. n̄ dico n̄ necessarie immo
prs⁹ nulle s̄. cū uidet nullū unū sclor am̄ nulla par-
te cōseqnt̄ diuisificatū multis cantib; diuisa p̄nci-
pia hntib; adiūgit̄. Siq̄ ex his ā. tecū p̄ncipiū
Biduo uiuens. cū p̄e sit p̄mi toni. q̄dā duas dif-
Ao. frās sup uacue faciūt. Nā si diuisa p̄ncipia can-
tuū diffriis numerū darēt multo plures ēent
diffrē i ypolidio. mixolidio ypomixolidio q̄ nc̄
sit que oīa i tonario satis patebit. Volum⁹ aū
lectorē scire q̄ de illis tm̄ diffris tractaturi sum⁹
q̄s cōpetentes. ⁊ necessarias diximus. alias aū qm̄

supfluas reputamus relinquimus. Nec pterimdum quod in
ferialibus antiquis in quibus minime conuenit plurimum de-
linquitur. quarum quedam non recte emittuntur. quedam incongruis diffe-
rentiis reguntur. quedam utroque illegalitatis modo efferuntur.
Quem multiplicem errorem ipsi perspicue uidet. qui tonorum et mo-
dicam notitiam habet. Sed autem huiusmodi antiphonas a rusticalibus et in-
cultis clericis per indiscretam uulgarium neumarum consideratione
deprauate quemadmodum patet in a. facti sumus. hec
enim adeo perusa ÷ ut cum scolorum amen quod ei adaptari solet in
monocordo nullatenus cantari ualeat. alterutro deficiente
ut autem ista deprauatio manifestius uideatur. premissam a. irre-
gularibus neumis notatam simul cum scolorum amen supponamus.
Seculorum amen. facti sumus sicut consolati. Ecce autem
certissime autenti tria et in paripate meson emittenda.
Posset et alie in hoc modum corrupte facili satis mutatione
emendari. sed ut ait berno uitiosa consuetudo ab ore
canentium nullo modo possit euelli. De dyaphonia .i. organo. Caput 23um

Ao.

xxiii Breuiter nunc et succincte de diaphonia disserere uolumus. quatenus lectoris auiditati in hac re quoque satisfaciamus
quantum possumus. Est ergo diaphonia congrua uocum dissonantia. que
ad minus per duos cantantes agitur. ita scilicet ut alterum rectam mo-
dulationem tenente. alter per alienos sonos apte circueat. et in
singulis respirationibus ambo in eadem uoce et per diapason conueniant.
Qui canendi modus uulgariter organum dicitur. eo quod uox hu-
mana apte dissonans. similitudinem exprimat instrumenti
quod organum uocatur. Interpretatur autem diaphonia dualis uox

Ao.

Interpretatur

siue dissonantia. Sz an q̄ organizandi p̄cepta dem̄
de motib; uocū q̄rū c̄siderō ad hoc negotiū util ÷
pauca p̄stringe uolum̄. cū n. organū p̄ cōsonantias fiat
ipsarū aū ɔstitutiones p̄ mot̄ uocū uarient̄. q̄ eoꝝ īser-
tio h̄ ī loco util sit nulli dubiū ÷. Fiūt g̃ uocū motiōes
p̄ arsin. ⁊ thesin. i. p̄ eleuationē. ⁊ depositionē. q̄ꝝ
uidl arsis. ⁊ thesis oīs neuma p̄t̄ sīplices. ⁊ rep̄cussas
gemella motione c̄format̄. Sīplicē aū neumā dicim̄
uirgulā t̄ pūctū. rep̄cussā ū q̄ berno distrophā t̄ tristro-
phā uocat. arsis aū. ⁊ thesis int̄dū sibi met uingūt̄
ut arsis arsi. thesis thesi. īt̄dū alta alti. ut arsis thesi
thesis arsi. Sz ipsa iūctio partī fit ex similib; motib;
partī ex dissimilib; Dissimiles q̄ppe mot̄ s̄ ī p̄dicta
iūctione. cū ali' alio. plures t̄ pauciores h̄nt uoces
siue maq̄ c̄iūctas. siue maq̄ disiūctas. In c̄iūctione
aū similit̄ t̄ dissimilit̄ facta mot̄ motui. tū p̄posit̄
īuenit̄. i. ī supiorib; posit̄. tū supposit̄. i. ī īferiorib;
posit̄. tū apposit̄ c̄ ī q̄ uoce finis ÷ p̄cedentis. p̄ncipiū
seq̄ntis ÷ tū int̄posit̄. cū un' mot̄ īfra aliū posit̄. ⁊
min' ÷ g̃uis. ⁊ min' acut̄. tū mixt̄. i. partī īt̄posit̄
partī supposit̄. aut p̄posit̄ aut supposit̄. De his oīb;
si exēpla darē tediū poti' lectori q̄ p̄ficuū nimia p̄-
lixitate īgererē. p̄sertī cū h̄ oīa p̄ se uidē possit
q̄sq̄s cantuū diligens īuestigator fuerit. variant̄ ÷
eędē neume ī motib; suis scd̄m diuersas modoꝝ p̄e-
tates. Cui' rei exēplū subūcē uolum̄. ut in n̄ solū

hoc ꝛ R. Dñe ne i ira. emdatioe i medio idiget. Nam
miserere q̄ pu us i licanos ypaton icip i licanos meso
icipiendu. ite h R. Egregie di martir. q̄da corrupt
q̄ ei i tertie die regmenon n emittut. ꝛ ecce n lenit offer.
ite i h R. Egipte noli flere. a qb; da erat. q̄ flere ultra
mese extollt. Ite i h graduali ad dñm q̄da deliquit. q̄
du tribularer. i paripatemeson n icipiut. Ite i h G R.
Esto m i dm. n nulli cturbat q̄ ꝓtector e i licanos meso
n ichoat. Cosidera ꝛ q̄ i offertorio Cosirma hoc ds. cirma
ult mese n ÷ extollendu. ds au i paripatemeson icipiendu
÷ S; offert Oraui dm. i duob; locis emdatoe idig ꝛ scit
i pncipio ꝛ ubi ÷ sup ut hic patet.

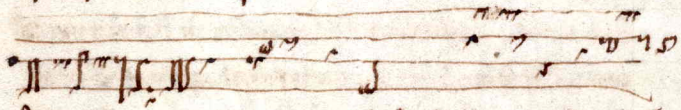

Ora ui deum meu ꝛ c usq; sup sanctua nu
In cmoe ꝛ Cantabo dno ꝑuse cant q̄cuq; q̄ bona i pa-
ripatey paton n icipiut S; ꝛ i co. Potu meu. recti
cantat si. cu fletu. atq; ꝛ ego i paripatey paton
ichoant. Ite cmo. Dom mea. sic ÷ icipienda.

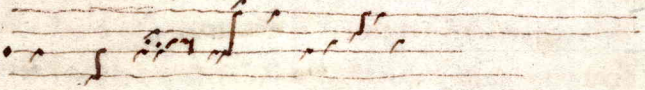

Domus mea domus orationis. ꝛ c. Veru hos paucu-
los cant ad psens correctos ee sufficiat. P hac i tona-
rio ꝛ aliqs q̄ memorie occurrerit emdabim. Nc aut
an q̄ exeplificandos tpos uenam. de supfluis ipsoꝝ
differentiis tractandu ÷ S; qm differentie multis modis

Ao.

modos ꝑ oīa exemplificaturus. q̄stionē q̄rūdā de differentiarū ordine īdiscussā p̄terire nolo. Queritur. n. a q̄bdā. nū q̄ rō sit, diffrāꝝ ordine. videlicꝫ ē eū ordinē hant. quē hnt. Ego aū nullā h' rei causā n̄ solū usū īuenio. s; nec ab ullo musicoꝝ scp̄tā reppi. Nā q̄ q̄dā dicē eas scdm antiphonaꝝ dispositionē ī antiphonario ēē ordinatas. illud n̄ ita ēē ꝛ idiota aīadūte pot s; ꝛ h̄ p̄mittē curaui. q̄ rectiꝰ m̄ fecisse uidentur. q̄ p̄ncipalia sclōꝝ am̄ oīū modoꝝ sīplicē neumā ī fine habere saxixer. q̄ q̄ alit ea disposuer. hi enī aliq̄ cantori c̄titudinē c̄fer. illi nullā. Neue q̄s existimꝫ de ethimologia officialiū nōiū vt ÷ responsoriū. ꝛ antiphona. ꝛ talia cetera me dicturū. illud ī p̄mis abnuo. Satis enī m̄ ÷ si ꝓposita ad plenū exseq̄ possī. Scire aū ea cupientē ad librū ysidori q̄ ītitulat̄ ethimologiaꝝ. ꝛ ꝛ ad amalarii utile op' ire uibeo. hocq̄ recusabo. ū more bernonis tonariū disponā. uidelicꝫ ut non anno eane ad singlos modos p̄scribā. ꝛ diffrās q̄s sup̄ taxaui sup̄fluas intꝛserā. ꝛ oīs antiphonas ad unū sclōꝝ am̄ p̄mētes ī unū colligā. p̄sertī cū ꝓlixitas sit tediosa. ꝛ lectori hucusq; ꝓuecto paucula exēpla sufficiāt. De oī aū officiali cantu c̄pendiose exēpla dabo. absq; cantiunculis q̄s sup̄ modoꝝ formulas nominaui. q̄ q̄s iā posui. n̄ necēē ÷ iterū ponē. His ita p̄missis de p̄ncipalib; sclōꝝ am̄ oīū modoꝝ ac de diffrīs ꝓ ut ꝓpositū ÷ disseramꝰ.

Explic̄.

Enclos De musica

quere hoc signū.

p' duo folia

VACAT ista duo folia

Per organica ĩstrumẽta ĉoꝝ cantuꝝ multiplicitatẽ ĩ se recipiat. nec uocis ulli defectũ ĩ suu singlarĩtate patiat. ñ superfluũ uidr hĩ ꝟsidare q̃m hĩ fiat. Duob; modis ĩ ipsa cantat. uidelicꝫ. ordinalĩ. ⁊ organice. ordinalĩ q̃ dũ cant ĩstra ipã septẽ dis̃emitonia ĉrens. eleuatis. ⁊ depositis sue ꝑpetitẽ. ⁊ ordinẽ seruat. Organice ũ ĉ q̃lib; cant sup ⁊ ĩstra utriusꝫ ꝑ q̃rtane sue ꝑfecta dis̃emitonia excedens q̃ues ꝑ acutas. ⁊ acutas ꝑ q̃ues admittat. hoꝝ ducꝫ modoꝝ prio uidr ordinali q̃ plan. ⁊ patens ÷ pmisso. Alter. i. organẽ hĩ figa exponẽ. ostendens singlas ꝟsonãtias. q̃m. t q̃ loca tã ĩ ferĩ q̃ sup̃i organice fiat. ⁊ q̃ unaq̃q; facta organiq̃ repsentet. ordinalĩ. Ꝟ pote q̃cq̃ organice diapente ÷ ĩ eleuãe. ordinalĩ fit diatesseron. ĩ depõe. Sumilĩ. ⁊ depõ uni. ĩ altũ eleuãe tulit. ⁊ eoꝝso. q̃cq̃ organice diatesseron ÷ ĩ eleuãe t ĩ depõe. ordinalĩ fit diap. ĩ eleuãe. ⁊ depõe. ⁊ q̃cq̃ organice ÷ semit ẽ diap ĩ eleu. t depõe ordinalĩ sonat diton ĩ depõe. ⁊ eleuãe. ⁊ ditam organice. ordinẽ fit semit ĉ diap. ton ũ ĉ diapente organice. ordinalĩ redd semiditonũ. ⁊ semiditon organice. ordinal fit ton ĉ diap. Qt aũ t ĩ q̃lib; locis unaq̃; fiat tã ĩ eleuãe q̃ ĩ depõe ĩ seq̃nti; patet. Semiditon a duob; locis. i. ab. a. b. eleu. ab. B. C. deponit. diton ũ a b. rotũdo ĩ eleu. a. v. ĩ dep fit. Diatesseron a tb; locis fit. i. ab. 6. a. b. ab. c B. e. ascendendo descendend. ⁊ rursus ab. e B. c. ad b. a. 6. descend. ascend. diap. totũ ex uocib; ꝟdet. f. 6. a. ad. c. v. e. surg. S; q. c. gus

p diapason n̄ depō. e. d. acuta h̄ ītelligendū ⁊ Semit̄ c̄ diap̄
ab. e. a. ad. c. ascend. Itē ab. f. g. descens' fieri pot. ton' c̄
diap̄ ab f. g. eleuat̄. ab. e. d. dep̄. s; h̄ acuta accipit̄. Sem̄
aū. ⁊ ton' q̄ organice fiūt unū sibi tm̄ locū sortiūt̄. Sem̄
q̄ a. b. q̄drato ton' a b. rotūdo. s; eor̄ eleuō. ⁊ depō
organica. nullā uocū ꝯiūctionē ordinalit̄ fac̄. Et notan-
dū q̄ sic ista figa ostend. q̄to minores. ⁊ ꝯtractiores fiūt. ūpote
sem̄. ⁊ ton'. tanto maiores. ⁊ spatiosiores organica effic̄ reci-
pcatō. Quanto ū maiores s̄. ū pote sem̄ c̄ diap̄. ⁊ ton' c̄ diap̄
tanto minores redd. Diapason q̄ oīū ⁊ maxima hāc īcrit
necessitatē ū oī p̄uet̄ spatio. ⁊ oīū fiat minima. uidel
unisono c̄parata. s; hac c̄paratiōe hāc adepta libtatē
ū n̄ ī. iiii. or. t ī. v. s; ī oīb; uocib; sic unisonū fiat. Cū
ꝯstet h̄ q̄ una q̄q; suā octauā ī se ꝯtineat īmo
scdm̄ monocordi dispositionē bis repetat̄. exceptis tib;
e. f. b. h̄ q̄ dicta s̄ tā fige expimētū q̄ rōis auctoritas
approbat.

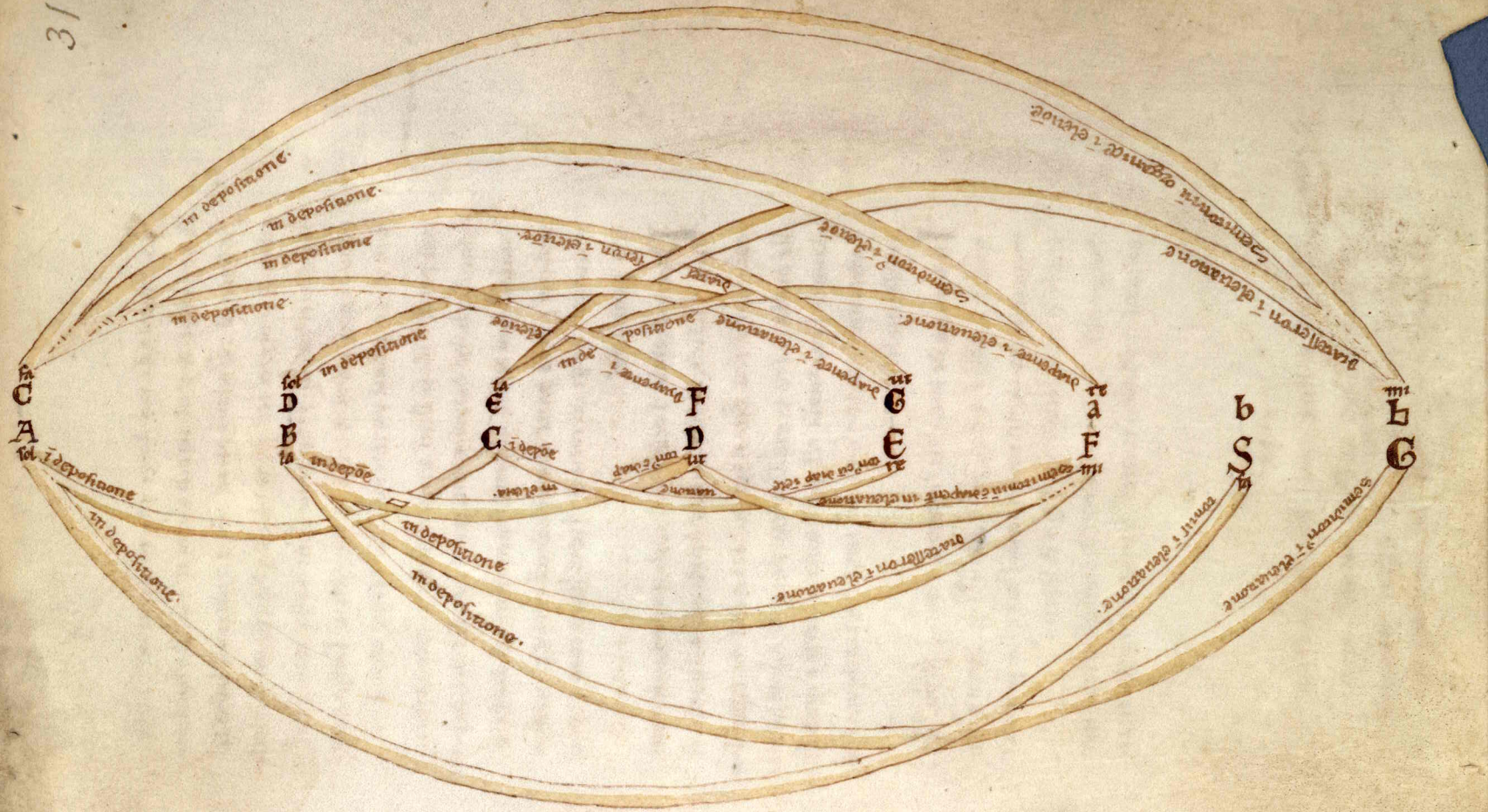
A
B
C
D
E
F
G
a
b
c
d
e
f
g
S
in depositione.

Si uolueris nolas facé. accipe unū qd̄ qle uolueris. 7 h̄ sit
A. Deñ accipe. A. totū. 7 ei octauā partē. 7 fac. B. 7 habes tonū
p̄ca simle. B. 7 ei octauā partē. 7 fac. C. 7 itū tonū habes. Tē
accipe. A. totū. 7 ei tcīā partē. 7 fac. D. 7 diatesseron adipleth
ystam duob; tonis. 7 semitonio. Deñ accipe totū. D. 7 ei
octauā partē. t totū. A. 7 ei dimidiā. 7 fac. E. Postea accipe
totū. E. 7 ei octauā partē. 7 fac F. Tē accipe totū. F. 7 ei
tcīā partē. 7 fac. G. Deñ accipe totū. G. 7 ei octauā partē
7 fac. A. 7 habes diapason integrā. s. diatesseron. 7 diapente
y ducta. Si aūt desidās mīponē hynemenon. i. S. accipe. G
totū. 7 ei octauā partē. 7 eandē octauā diuide p̄ medīū. ac
mediet̄ tūge ad totū. G. 7 habes hynemenon q̄ int. G
7 A. ponē debes.

Prima fistula ī octo diuisa. octaua pars auferet̄ur.
7 erit t scdā. Scdā fistula ī octo diuisa octaua pars auferet̄. 7 erit t tcia. Tcia n̄ pōt diuidi ī octo. h̄ sic tēpet̄ q̄rta
ū t ducta cū tcia parte ad ipleat p̄mā. 7 h̄ ÷ q̄rta fistula.
Quarta ī octo diuisa oct̄ pars auferet̄. 7 erit t q̄nta. q̄nta
ī octo diuisa. oct̄ pars auferet̄. 7 erit t sexta. Sexta ī octo
diuisa similit̄ fiat.

In monocordo boetij sic ī capiendi s̄ tonū. i. F. p̄m. q̄rt.
sext. ī. d. scds. ī. a. t ei q̄nt. 7 octau. ī. g. septim. In
monocordo Guidonis sta ī capiendi s̄ tonū. i. a. p̄m. q̄rt.
sext. ī. c. tci. v. octau. ī F. scd. ī d. septim.
Si organist̄ regulār ū mīsurandi notitiā subtilē hīre
uolueris. mediocrē magist̄. ū magna p̄ rotā pona t̄

Impleres

Nouem a fine toni descendē possunt
Ad p̄mas noces. ascendūt. ve. vb. octo.
Ad q̄rtas noces scandūt a fine nouem.
Ad q̄ntas cetā possūt descendē. voces

in primis inueniat. ut illuc usque inferius mensura porrigatur.
quo corda superius sonans extendit. In primis igitur G. prime uocis
nota inferioris magne locum optineat. hinc i. a. C. et magda
inferiori quaterna diuisione ad magdalam superiorem quam preterire
metiendo non potuisti procedas. et primus passus diatesseron complectens
terminabis F. Sed uero diapente continens desinit in C. acutam
reliqui duo uacant. Iterum ad magdalam inferiorem reuertens. in
primo passu ternarie diuisionis. G. inuenies. reliqui duo uacant
Deinde uero a. G incipies. et ternaria diuisione facta circinum
inferius a. G. moderatum retorqueas. et D. habebis litteram secundam
hic incipias in D. et ternaria diuisione in termino primi passus
a. acutam diapente notantem inuenies. et ut per G. unde ternaria
diuisione processisti circinum retorquendo D. inuenisti
sic per a. inuenies. E. S. b. rotundum. et hic quadratum quod adhuc
restat inuenienda. facile inueniuntur si b. rotundum per F.
quaternaria diuisione quaratur. hic quadratum per E. ternaria dimensione
inuestigetur. Notandum quoque est altam C. positam non esse ne-
cessariam. sed gratia consonantie diapason superadditam fore. Quod
si lingua quae loco eiusdem C. acuta posita fuerit incidatur. ut
consona sic iocunda ut ita dicam uox necesse est confitiatur. Cantus philippi cancellarii

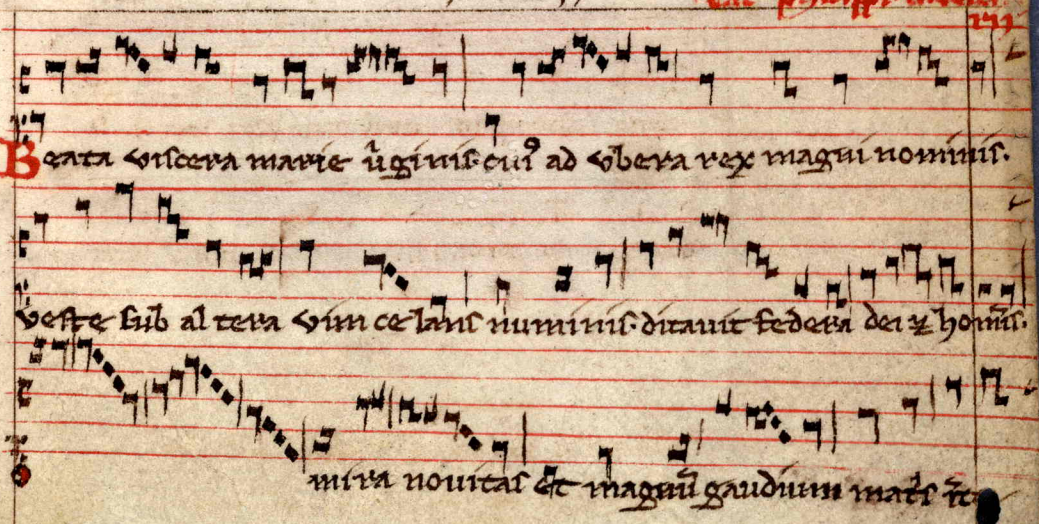
Beata viscera marie uirginis cuius ad ubera rex magni nominis.
veste sub altera vim celans numinis ditauit federa dei et hominis.
mira nouitas et magnum gaudium matris etc.

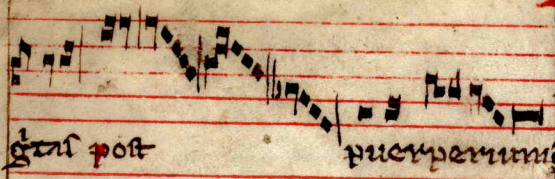

Populus gentium sedens in tenebris
surgit ad gaudium per totum celebris.
Judea tædium fovet in latebris.
Cor gerens conscium delicti funebris. O mira!
Fermenti pessimi qui fæcem hauserant,
Ad panis azymi promissa properant!
Sunt Deo proximi, qui longè steterant,
Et hi novissimi, qui primi fuerant.

7-2000-708

Cotton, Joannes
A-D 8. One leaf inserted at the beginning
cf 9 D 48
O260H
2 D 48
ML171
.C77
Case

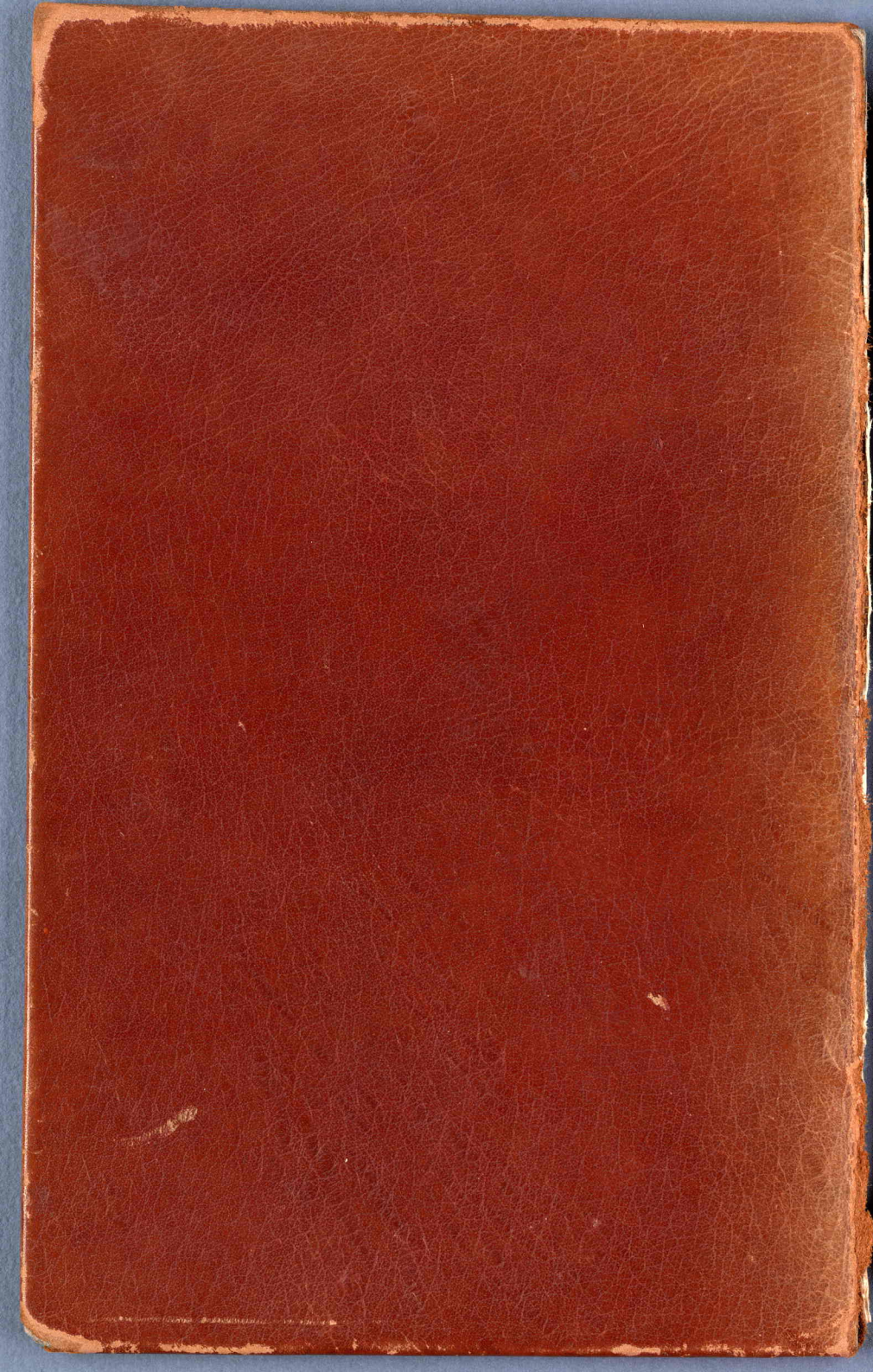
JOHAN-
NES
DE
MUSI-
CA.
1281